

Måndagen den 2 Mars.

Kl. 6 e. m.

§ 1.

Herr *Matts Pehrsson*, som på begäran erhöi ordet, afgaf motion derom, att nu gällande förordningar om skeppsmätning icke må tillämpas rörande fartyg, som äro uppmätta före den 1 Juli 1866; och blef denna motion, efter densammas uppläsning, begärd på bordet.

§ 2.

Föredrogs änyo och bordlades för andra gången Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 4, angående tullbevillningen. I sammanhang härmed hemställde Herr Talmannen och biföll Kammaren, att detta ärende, enligt Talmanssammanträdet's förslag, skulle behandlas i början af det Kammarrens sammanträde, som komme att hållas Onsdagen den 4 i denna månad.

§ 3.

Till behandling förekom Lag-Utskottets Utlåtande N:o 5, i anledning af dels Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om antagande af en författning angående förändrade föreskrifter i fråga om bysättning, dels ock enskild motion i samma ämne.

Herr Ahlgren yttrade: Herr Talman! Mine Herrar! Under förhoppning, eller fastheldre i den öfvertygelsen att inom denna Kammare icke någon röst skall höja sig för bibehållandet af bysättningstvånget i hela dess nuvarande utsträckning, anser jag öfverflödigt att i den delen något orda, utan anhåller att deremot något få uppehålla mig vid Kongl. Maj:ts nådiga Proposition i ämnet saint det deröfver afgifna Utlåtandet. Mången torde vara af den mening, att mau genom antagande af Kongl. Maj:ts förslag närmar sig målet för bysättningstvångets fullkomliga upphäfvande och afskaffande, men för min del anser jag att man derigenom endast tager ett steg på sidan och dermed fördröjer frågans afgörande i nyss antydda riktning. Jag beder få erinra om, att Kongl. Maj:t begärt anslag för tillsättande af en komité, som skall utarbete förslag till förändrade utsökningslagar i hela dess omfattning, och om detta af Regeringen framlagda lagförslag angående förändring, beträffande bysättning, af Representationen nu antages, torde detta blifva ett skäl såväl för komitéen som för Regeringen att icke vidare göra någon förändring härutinnan, hvarigenom frågan kunde komma att uppskjutas till en obestämd framtid. Man torde dock dervid erinra, att det alltid är bättre att nu få något, än att hela frågan uppskjutes, och detta kan väl icke förnekas, men jag anser det icke omöjligt att nu vinna allt på en gång.

Utom de anmärkingar mot förslaget, som af Högsta Domstolen blifvit gjorda, hvilka af Hans Excellens Herr Justitie-statsministern blifvit besvarade och till en del vederlagda, torde ännu en och annan anmärkning ytterligare kunna framställas. Jag beder i sådant hänseende få fästa uppmärksamheten på den edgång förslaget föreskrifer, då det heter: — — "då skall bysättning gäldenären åläggas, der borgenären det äskar, och gäldenären ej gitter hos Konungens Befallningshafvande eller vid domstol å tid, som honom dertill föresättes, med ed styrka, att han ej eger annan tillgång, än den som uppgifven är". Jag skulle dock föreställa mig att, om denna edgång finge fullgöras inför domaren, stor besparing uti tid och kostnad för gäldenären skulle uppstå, mot hvad detta förslag skall förorsaka honom. Om man tänker sig förhållandet exempelvis i de orter, der ordinarie ting hållas blott tvänne gånger om året, så inträffar väl blott mera sällan att en dylik edgång då kan förrättas, utan nödgas väl i de aldra flesta fall gäldenären att infinna sig inför Konungens Befallningshafvande för att eden gå. Har då utmätning redan skett, så har han ingen tillgång till resans företagande, och om residensstaden är långt aflägsen, kanske tjugo à trettio mil från bostaden, lärer för gäldenären intet annat återstå än att till fots, och tiggande sig fram, företaga sin färd, och då han derefter möjligen nödgas dröja en eller annan dag för att erhålla bevis öfver den fullgjorda edgången, så kan man icke förneka att hans förmåga att lifnära sig och tilläfventyrs egande familj under dessa för färdens verkställande erforderliga dagar särdeles försvåras. En gäldenär torde äfven rätt ofta nödgas företaga dylika färder, ifall han på olika tider lagsökes för olika skuldbelopp, och då inses lätt, huru stor svårighet för en gäldbunden person, bosatt på landet, den nu föreslagna lagstiftningen skulle medföra. I städerna är förhållandet deremot annorlunda och der kunna dessa svårigheter lättare öfvervinnas.

Betrakta vi förslaget åter från borgenärens ståndpunkt, så är det icke heller i detta hänseende tillfredsställande, ty om gäldenären vid utmätningstillfället haft egendom, som han dervid döljt och derefter exempelvis genom lösöreköp under tiden emellan utmätnings- och edgångstillfället sig samma egendom afhändt, så kan han ju lätt aflägga eden, hvarigenom bysättningstvånget undvikes. Den bysättning, som kvarstår i 22 och 29 §§ Konkurslagen, är väl icke egentligen att betrakta såsom sådan, utan såsom ett slags vite, ett slags tvångsmedel att få gäldenären att fullgöra åtskilligt hvad Konkurslagen för honom stadgar.

Medgifvas måste väl, att Kongl. Maj:t haft fullt skäl att framlägga förslaget, sådant som det nu är, i anledning af Rikets Ständers begäran om förändring i nu gällande stadgar om bysättning, men i väsendtlig mån förändrade förhållanden hafva inträdt sedan den tid då Rikets Ständers skrifvelse härom till Kongl. Maj:t afläts. Konkurslagen af den 18 September 1862 medgifver borgenär att för förfallen fordran begära konkurs å gäldenär i flera andra fall, än som medgafs i förut gällande Konkurslag af den 12 Mars 1830; och då gäldenär försättes i konkurs åligger det honom jemväl att, på sätt känt är, sina tillgångar rätteligen uppgifva, vid hvilket förhållande mig synes mindre lämpligt att stadga en ny slags edgång för att förmå gäldenären, innan han blifvit i konkurstillstånd försatt, sina tillgångar uppgifva. Redan 1734 års lagstiftare uttalade den

grundsatsen, som ännu oförändrad kvarstår, att edgång icke bör någon åläggas utan i nödfall och der sanningen ej annars utletas kan. Hvarföre nu införa en ny slags edgång, hvarigenom friheten skall köpas? Här för torde icke något nödfall tala, då flera utvägar lära sig erbjuda, för att förmå en gäldenär, som eger tillgångar, desamma uppgifva.

Dessutom synes mig, mine Herrar, att lagen, som skyddar all egendom, icke bör undandraga sitt skydd för det näst lifvet dyrbaraste, som människan eger, nemligen den personliga friheten, samt göra densamma i förevarande fall beroende af en edgång.

Under hänvisning till min reservation samt åberopande af hvad jag nu haft äran anföra, hemställer jag det Herr Talmannen måtte framställa proposition på afslag å Utlåtandet samt på bifall till min, desamma bifogade, reservation.

Herrar *Blanche* och *Östman* jemte flera ledamöter förenade sig i Herr Ahlgrens anförande.

Herr Wilhelm Nilson: För min del anser jag det vara i högsta grad betänkligt att stadga edgång såsom vilkor för undslippande af bysättningstvånget; för den redlige gäldenären är ett dylikt stadgande öfverflödigt, och att lemna den oredlige en utväg att medelst edgång göra sig fri är att fresta honom att begå mened. Vår rättegångshistoria framter redan alltför många bedröfliga bevis på edens missbruk, för att ej afskräcka oss från att stifta lagar, som skulle framkalla ännu flera sådana missbruk. Jag tror att vi snarare böra arbeta i motsatt riktning och borttaga åtskilliga af de edgångar, som nu äro i lag påbjudna och som endast tjena till att demoralisera samhället. Bysättningstvånget är då enligt min tanke ett jemförelsevis mindre stort ondt, och kan dess borttagande icke vinnas utan den inskränkning, som Kongl. Propositionen och Utlåtandet föreslå, då må jag bekänna det jag anser nästan vara bättre att bysättningstvånget ännu så länge finnes kvar i sin nuvarande utsträckning. Men jag kan emellertid för min del icke inse någon våda ligga uti antagandet af Herr Bovins förslag, hvadan jag förenar mig i Herr Ahlgrens yrkande om bifall till hans reservation och Utlåtandets återremitterande.

Medan jag har ordet, kan jag ej underlåta att nedlägga min protest mot en del af motiveringen för den Kongl. Propositionen. Då Kongl. Maj:t afslog Rikets Ständers uti skrifvelsen af den 20 Oktober 1860 framställda förslag i fråga om bysättning, åberopades såsom skäl till detta afslag bland annat, att, då i de flesta, om ej alla främmande länders lagstiftning fordringsegares rätt att erhålla omedelbar bysättning å gäldenär ännu var bibehållen i afseende å vaxelförbindelser, det skulle vara olämpligt att här i landet frångå en så allmänt antagen regel. Då nu Kongl. Maj:t sjelf inkommit med en Proposition i ämnet, som i hufvudsakligaste delarne alldeles öfverensstämmer med Rikets Ständers ofvannämnda förslag, så uppgifves såsom skäl härtill, att i väsendtlig mån förändrade förhållanden inträdt efter år 1860, bland annat deruti att bysättningstvånget blifvit helt och hållet afskaffadt i ett af Europas förnämsta länder. Således har man i båda fallen hemtat sina skäl från förhållandet i främmande länder. Jag har visserligen icke något emot, att man följer goda

exempel, men kan ej gilla att man söker uppställa såsom grundsats, att inga af allmänna meningens påkallade lagförbättringar hos oss skola vidtagas, förrän de redan blifvit godkända och införda i andra länder. Sverige har spelat ut sin rôle såsom en magt af större politisk betydhet, och dess ord gälla föga eller intet i de Europeiska staternas rådslag. Men i högre kulturfrågor och då det gäller att i lagstiftningen införa mildare och upphöjdare grundsatser, då må väl Svenska folket ännu någon gång kunna våga sig på att gå i spetsen för andra nationer. Jag tror icke, att vår civilisation befinner sig på så låg ståndpunkt, att det skulle synas förmätet, om vi tillåte oss att i en eller annan lagstiftningsfråga vara andra nationer ett exempel och en föresyn.

Herr von Troil: Endast sällan och högst ogerna begär jag ordet för att yttra mig i rena lagfrågor, emedan jag anser diskussionen öfver dylika ämnen böra företrädesvis föras af dem, som i sin ungdom gjort juridiken till föremål för speciela studier och som derefter praktiskt utöfvat densamma. Det var af denna anledning, som jag ej yttrade mig i den stora kulturfråga, hvilken för tvänne dagar sedan var föremål för Kammarrens afgörande. Jag ansåg äfven mindre behöfligt att deltaga i den slutliga offerfest, då man offentligen frambar sina åsichter i nämnda fråga, och detta så mycket heldre som jag förmodade litet hvar kände, att jag ej tillhör antalet af dem, som låta hänföra sig af sina känslor, att lemna å sido hvad Statens lugn och säkerhet kräfver, och att jag till följd deraf ej kunde lemna min röst till bifall af ett Betänkande, som går ut på en så väsendtlig rubbning, redan nu, i vår endast tre år gamla strafflag.

Då jag i strid mot den grundsats, som jag nu förklarar mig hylla, denna gång begärt ordet, så har detta skett, derföre att jag under de många år, jag förestått styrelsen af det mig anförtrödda län, haft rikliga tillfällen att förvärfva erfarenhet om våra närvarande bysättningslagars tillämpning.

De anmärkningar, som i allmänhet göras mot det nu förevarande lagförslaget, äro till innehållet nästan enahanda med det yttrande, som en af Högsta Domstolens ledamöter i frågan afgifvit, och hvilket yttrande finnes intaget uti det vid den Kongl. Propositionen i ämnet fogade utdrag af Högsta Domstolens protokoll. Dessa anmärkningar hafva blifvit på ett, som mig synes, segrande sätt vederlagda uti det yttrande Hans Excellens Herr Justitie-statsministern afgifvit i frågan vid det tillfälle, då densamma sednast var föremål för Stats-Rådets behandling, och hvilket yttrande jemväl finnes den Kongl. Propositionen bilagdt. De anmärkningar Herr Ahlgren ytterligare framställt äro af ganska ringa betydhet, då de egentligen afse den svårighet, som skulle kunna för en galdenär förefinnas att inställa sig vid domstol för att aflägga den ed, som skulle medföra befrielse från nödvändigheten att undergå bysättning, ty domstolar finnas ju i alla de städer, hvarest bysättningshäkten äro inrättade.

Men uti det anförande, som Herr Justitie-statsministern hade i frågan, då lagförslaget första gången var föremål för behandling i Stats-Rådet, har han gifvit oss ett löfte om nya författningar rörande utmätningssväsendet, och jag erkänner att jag läst detta löfte med synnerlig glädje; ty om i något hänseende förbättringar tarvas, så är det i denna del af vår

lagstiftning. Såsom med utmättningsväsendet för närvarande är hos oss bestämdt, så torde det för en hvar vara temligen klart att detsamma egentligen skyddar gäldenären och gifver honom vapen i händerna att så länge som möjligt undandraga sig skyldigheten att betala sina skulder. Under sådana förhållanden har bysättning varit det verksammaste medlet att förskaffa en borgenär hjälp att af en tredskande gäldenär utfå sin fordran.

Men, säger man, därför att en person icke kan betala sina skulder, bör han ej beröfvas friheten. Detta medger jag kan i teorien vara fullkomligt riktigt, men jag ber att på samma gång få fästa uppmärksamheten derpå, att det är en betydlig skilnad i en bysättningsfänges och en vanlig arbetsfänges belägenhet. Den förra hålles i förvar, den sednare i fängelse. Under det den sednare saknar allt utom hvad till hans nödortfoga uppehälle erfordras, har den förre ett ljus och gladt rum, njuter en föda, som ofta är bättre än den han själf kan förskaffa sig, eger den största frihet att röra sig inom fängelset och äfven derutom, för så vitt sådant kan ske utan åsidosättande af nödvändigheten att förekomma rymning, och i de ofta inträffande fall, då bysättningsfängen är skrifkundig, kan han under sitt vistande i fängelset förtjena icke obetydligt.

På samma gång således en bysättningsfänges belägenhet i och för sig själf icke är så ömkansvärd, som man ofta vill påstå, så har erfarenheten, åtminstone inom det län om hvars förhållanden jag eger den närmaste kännedom, visat att icke $\frac{1}{10}$ -del af de bysättningsresolutioner, som meddelas, komma till verkställighet. Jag vet visserligen icke huru härmed förhåller sig på andra ställen, men jag tror att på de flesta orter erfarenheten visat ungefär samma resultat. Bysättnings-utslagen begagnas såsom medel att utkräfva betalning af gäldenärer, hos hvilka tillgång verkligen finnes; men der gäldenären icke eger tillgång, så är det sällsynt att borgenären insätter honom i bysättningshäkte, emedan sådant alltid för borgenären medför skyldighet att bekosta gäldenärens underhåll derstädes. Vid sådana förhållanden tror jag för min del, att det icke är någon synnerlig brådska att afskaffa bysättningstvånget, utan att dermed kunde anstå, till dess nya utmättningsförfattningar hinna att utarbetas. Detta oaktadt kommer jag att lemna min röst för bifall till Utskottets förslag; hvilket jag gör af det enkla skäl att en och annan familjefader möjligen kan genom bysättningsfängelset urståndsättas att arbeta för sitt och de sinas underhåll; hvarjemte jag anser förslaget antagande nyttigt då derigenom den i vårt land nu rådande utborgningsmanien sannolikt skulle komma att minskas, lika som äfven de många, hvilka nu lätt sinnigt låna och förstöra andras penningar, utan att hvarken vilja eller kunna betala, då skulle tvingas till vida mera sparsamhet.

Jag anser derföre praktiskt viktigt att i denna fråga gå så långt, som Kongl. Maj:t i sin Proposition gjort, men jag vill ej gå längre och i likhet med reservanterne helt och hållet borttaga bysättningstvånget.

Slutligen anhåller jag att få yttra några ord i anledning af de anmärkningar, som här framställts mot det i Kongl. Maj:ts förslag förekommande stadgande om skyldighet för gäldenären att, der han vill undgå bysättning, med ed betyga att han icke eger undandold tillgång. Tag bort denna ed och just derigenom skola en mängd gäldenärer föranledas att svikligen undanhålla sina tillgångar. Herr Justitie-statsministern har

i sitt anförande till Statsråds-protokollet påpekat, att om denna ed borttoges och derigenom borgenärerne skulle nödgas att tvinga sina gäldenärer till konkurs, så skulle antalet af de i 126 § Konkurslagen omförmälda konkurser, för hvilka Kronan till följd af bristande tillgång hos konkursmassorna, får vidkännas kostnaderna, komma att i betydlig mån ökas; hvaraf åter skulle blifva en följd att beloppet af de medel, som komme att från landtränterierna utgå till domare, såsom ersättning för konkurskallelser m. m., och hvilka redan nu uppgå till icke obetydliga summor, skulle komma att i samma mån förökas. Då Kongl. Maj:t dessutom uti sitt förslag gått längre än Rikets Ständer uti deras år 1860 aflättna skrifvelse begärt, tror jag att man för närvarande ej bör gå längre än Utskottet föreslagit, hvartöre jag yrkar bifall till dess Utlåtande.

Herr Bergström: Då jag tillhört den pluralitet inom Lag-Utskottet, som tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga Proposition och således är af annan åsigt än den förste talaren, ber jag att få till vederläggning upptaga de af honom mot samma Proposition gjorda anmärkningar i samma ordning, hvori de blifvit framställda.

Nämnde talare yttrade farhåga, att bifall till den Kongl. Propositionen skulle innebära ett steg åt sidan om det mål, man borde eftersträfvat eller bysättningstvångets fullkomliga afskaffande. Om nemligen det Kongl. lagförslaget blefve upphöjdt till lag, skulle, så menade talaren, den komité, som kunde få åt sig uppdraget att omarbete utsökningslagarne i hela deras omfattning, tveka att vidtaga någon förändring i en så nyantagen lag, som den ifrågavarande blefve. För min del anser jag en sådan farhåga sakna all grund. Hans Excellens Herr Justitie-statsministern har till Statsråds-protokollet den 10 December sistlidet år förklaradt, att med ifrågavarande förslag endast åsyftades en öfvergångslag, som kunde inpassas i nu gällande lagstiftning, utan att upphäfvat eller ändra andra stadganden än dem, hvilka uteslutande gällde bysättning. Det är mig obegripligt, huru man ett ögonblick kan betvifva loyautéen af denna förklaring. För mig innebär den en borgen, att Regeringen allvarligt vill afskaffa bysättningstvånget och att den också, under medverkan af Representationen, skall, när tiden derfor är lämplig, förmå genomföra sin afsigt.

Vidare anmärkte den förste talaren såsom en brist i lagförslaget, att den ed, borgenär enligt detsamma kunde fordra af gäldenär, finge afläggas endast inför Konungens Befallningshafvande eller vid domstol, men icke inför domaren, såsom gällande konkurslag, i fråga om konkursgäldenärs beedigande af uppteckningen af gäldbundna boet, stadgade för den händelse, att å landet ting icke snart infölle. Men besinnar man, att bysättning icke undergås i hakte å landet, utan alltid i länsresidensstaden eller någon annan stad, hvarest kronohäkte är uppfördt; samt att i hvarje sådan stad finnes domstol, hvilken måste anses skyldig att efter gäldenärens inforslande sammanträda för att emottaga hans ed; så torde de af förste talaren förespeglade svårigheter för gäldenären att finna någon myndighet, inför hvilken han kunde aflägga ed, i sjelfva verket icke förefinnas.

Ytterligare har förste talaren inlåtit sig i lösningen af en kasuistisk fråga, den nemligen, huru en gäldenär, hvilken vid utmätningen icke upp-

gifvit alla sina tillgångar, skulle bete sig för att kunna med fredadt samvete aflägga ed derpå, att han ej egde annan tillgång än den, som uppgifven blifvit. För min del tror jag en sådan gäldenär handla bäst, om han, huru obehagligt det än för honom må vara att blifva beträdd med osann uppgift, före edens afläggande redligt uppgifver allt hvad han eger, och sedermera, med hänvisning till den sednare uppgiften, med fredadt samvete går den förelagda eden. Detta sätt att lösa den kasuistiska knuten är det enda rätta.

Förste talaren har vidare anmärkt, att den föreslagna eden skulle olämpligt öka antalet af de redan alltför många lagstadgade ederna; och den andre talaren i ordningen har särdeles starkt betonat en anmärkning att den föreslagna eden skulle vara en alldeles ny ed. Om sistnämnde talare varit bekant med gällande lagstiftning, skulle han icke framkommit med denna anmärkning. I 4 § af Kongl. Förordningen den 10 Juni 1841 fanns stadgad en likartad ed; och i 33 § af gällande Konkurslag omförmäles också en sådan ed. Den är icke heller väsentligen skiljaktig från den ed, konkursgäldenär, vid påföljd att eljest varda i häfte insatt, måste aflägga, eller från den bouppteckningsed, som kan affordras den, hvilken skall till uppteckning uppgifva egendom i död mans bo.

Den förste talaren nämnde, att andra utvägar än bysättning gäfves att förmå en tredskande gäldenär att uppgifva alla sina tillgångar. Önskligt hade varit, att han angifvit eller åtminstone antydt dessa utvägar; men sådant har han underlåtit. För min del har jag icke så lätt att finna dessa utvägar. Det förtjenar påaktas, att sådana de lagstadganden, hvilka normera borgenärs rätt att söka åläggande för gäldenär att afträda sina tillgångar till konkurs, för närvarande äro redigerade, kan den gäldenär, hvilken icke har flere än en borgenär, ingalunda på ansökning af denne försättas i konkurstillstånd, med mindre gäldenären derförinnan varit minst tre veckor bysatt.

Ett bestämdt företräde har den Kongl. Propositionen framför Herr Bovins motion, det nemligen, att den såsom sig bör, innehåller en lagtext. Man kan med ledning af densamma bedöma, huru långt verknin-garne af den föreslagna lagförändringen sträcka sig och i hvilka delar af systemet samma förändring ingriper. Deremot har motionären åtnöjt sig med att framkasta ett allmänt förslag, att bysättningstvånget borde i allo afskaffas, men icke vårdat sig om att angifva i hvilka delar af systemet han påyrkade ändring, än mindre att formulera en lagtext. Detta är en brist hos motionen, hvilken icke nu kan afhjelpas, utan måste för sådant ändamål återremiss ega rum. Derigenom kan den af alla åtrådade reformen sättas på spel. För min del medverkar jag gerna till en partiel reform, som går i den rigtning, jag anser önskelig, äfven om den totala reformen icke kan genast genomföras. Så handlade man, när det gällde att stadga myndighet för ogift qvinna. Till en början gjordes hennes myndighet beroende af hennes anmälan att hon ville utöfva myndigheten. Först sedan denna öfvergångslag varit någon tid gällande, tog man steget fullt ut och förklarade hennes myndighetstillstånd böra vid lagstadgad ålder inträda utan föregående anmälan, att hon ville myndigheten sjelf utöfva. Det är klokt och riktigt att sålunda tillvägagå, om man upprigtigt nit-älskar för reformer. På hvarje område för menskelig verksamhet möter

menschlig ofullkomlighet. Kan man icke i en gifven tid ernå det bästa, så bör man icke deraf låta afhålla sig från att emottaga det goda. Med blicken stadigt fästad på idealet, bör man söka att så mycket som möjligt närma sig detsamma; men icke må man tro sig någonsin kunna här nere realisera idealet.

På grund af hvad jag anfört yrkar jag bifall till Betänkandet.

Flere af Kammarens ledamöter instämde.

Herr Kinman son: Då jag för två dagar sedan å detta rum yttrade mig i fråga om borttagande ur vår strafflag af dess svåraste straffart, uttalade jag den åsigt, att äfven lagen kan uppfostra folket och göra det mottagligt af mildare straff för svårare förbrytelser, i det att till en början hvarje ringare öfverträdelse icke belägges med svårare påföljd än förhållandet nödvändigt kräver. Jag yttrade ock, att en reform erfordrades i stadgandena om bysättningstrånget, hvilket man icke kan underlåta att sätta i sammanhang med strafflagen, ehuru det icke i grunden afser straff, utan endast ett medel att tvinga en gäldenär att betala sin skuld.

För min del anser jag, att man i denna fråga kan gå längre, än Utskottet föreslagit, och taga steget fullt ut. Det nämndes nyss, att bysättningstrångets ändamål är att genom gäldenärs hållande i fängelse söka förmå honom att uppgifva tillgång till sin skulds betalande. Må man då tillse, om det föreliggande förslaget uppfyller detta ändamål i nöjaktig grad. Enligt samma förslag är bysättning tillåten i det fall, att vid utmåtningsförsök gäldenären finnes sakna tillgång och han ej gitter med ed betyga riktigheten deraf. Härigenom skall dock en gäldenär, som sålunda varder affordrad edgång, ofta komma att ställas på ett mycket hårdt prof. Beslutar han sig att ej gå den förelagda eden, insättes han i bysättningshäkte. Då han väl inkommit dit, är det mer än sannolikt, att han hellre än att underkasta sig edgången, quarsitter i häktet under den högst bestämda tiden af sex veckor, då han åter måste blifva fri. Bysättningsfängelse på en jemförelsevis så kort tid som sex veckor innefattar icke tillräckligt tvång för att förmå gäldenär uppgifva en möjligen undanskaffad tillgång. Ett sådant tvång kan också i den föreslagna författningen icke längre sägas utgöra det egentliga i bysättningen; den skulle förändra egenskap och blifva ett slags straff, hvars undergående gäldenären i visst fall kunde åläggas.

Då man åberopat Frankrikes exempel, torde det böra nämnas, att enligt en ny, under förlidet år utfärdad lag, rätt till bysättning kvarstår endast för skadeersättningar, ådömda i kriminela mål, hvarvid bysättning kan åläggas på viss tid, från två dagar till två år. För bestämmande af tiden inom denna latitud sammanläggas beloppen af skadeståndet och af de böter, hvartill gäldenären kunnat blifva fälld. Denna påföljd, som endast visar sig såsom en inskränkning af hvad tillföre var i samma syftning stadgadt, är sålunda mindre att hänföra till bysättning än till förvandlingsstraff.

Såsom ett dylikt, för våra förhållanden främmande förvandlingsstraff skulle den föreslagna nya bysättningen ofta nog komma att förete sig. Såsom medel åter att förmå gäldenär till betalning, blef den icke tillfredsställande. Detta visar sig synnerligen i det fall, då gäldenär, som varit

bysatt för en skuld, å nyo kan för samma skuld bysättas, eller då borgenären ådagalägger skälig anledning dertill, att gäldenären undandöljer någon tillgång, som efter bysättningen honom tillfallit, och ej vill med ed betyga, att sådan tillgång icke förefinnes. I dylik händelse blir sex veckors bysättning ej ett tvingande medel, hvarmed borgenären kan vara belåten, helst han vet att Konkurslagen medgifver att bringa gäldenär, som varit tre veckor bysatt, i konkurs, och att, så snart konkurs uppstått, gäldenären, derest han ej går bouppteckningsed, kan förmås dertill genom att insättas i häkte på obegränsad tid. Det vill synas uppenbart, att borgenär ej skall underlåta att emot gäldenär, som vägrar med ed betyga, att han icke eger tillgångar, begagna den utväg Konkurslagen sålunda anvisar, och att följaktligen borgenären, så snart gäldenären sutit tre veckor bysatt, skall försätta denne i konkurs. Om nemligen gäldenären lemnas bysatt i sex veckor, förlorar borgenären den rätt att bringa gäldenären till konkurs, som han innan nämnda tids utgång eger, och hvilken han måste finna så mycket angelägnare att bevara, som en i konkurs försatt gäldenär, hvilken vägrar bouppteckningseden, underhålles i häktet, icke såsom vid bysättning på fordringsegarens, utan på allmän bekostnad.

Den i lagförslaget kvarstående rättigheten till bysättning har sålunda varit till endast för att på en omgång bringa gäldenären till konkurs. Och man kan då fråga, om det ej vore både mera riktigt och enkelt att Konkurslagen sjelf öppnade sin port och tillit borgenären att omedelbart försätta gäldenären i konkurstillstånd, utan att behöfva taga vägen genom bysättningsfängelset?

En öfvergångslag i afseende å bysättningen kan ej gerna åstadkommas lämpligare än genom sjelfva Konkurslagen, som upptager i hvilka fall fängelse må tredskande gäldenär åläggas, tills denna lags stadganden härutinnan må i sin ordning komma att vika vid en förestående förändring af utsökningslagarne i deras helhet. Att emellertid söka göra utmätningförsök jemte edgång vid tvång af bysättning liksom till ett enklare slag af konkurs, torde ej vara lyckadt; och det ökade antal edgångar, som af den nya lagen blef en följd, skulle innebära en ganska stor våda.

Det ifrågavarande lagförslaget synes således icke tillfredsställande, ej en gång såsom öfvergångslag. Att bibehålla bysättningstvånget förbjuder den allmänna rättskänslan, som icke kan gilla att någon hålles häktad i följd af oförmåga att betala en skuld. Understundom förekomma lagar, hvilka i auseende till konsekvens och inre beskaffenhet icke medgifva öfvergångsstadganden, utan måste antingen lemnas orubbade till sitt väsendtliga skick, eller ock helt och hållet upphävas. Jag tror att lagen om bysättningstvånget är en sådan. Den skall med fördel ej kunna hufvudsakligen förändras, endast förkastas.

Med stöd häraf hemställer jag att frågan måtte till Lag-Utskottet återremitteras för vidtagande af åtgärd till bysättningstvångets fullständiga upphäfvande, med undantag allenast af de fall, då detsamma kan anses böra stå kvar i Konkurslagen. Om Riksdagens beslut i enlighet härmed utfölle, skulle det tillkomma Utskottet antingen att sjelf utarbета förslag till författning i nämnda syfte eller ock att tillstyrka Riksdagen att ingå

till Kongl. Maj:t med anhållan om framläggande af ett sådant lagförslag. Denna sista utväg är utan tvifvel att föredraga, då derigenom vunnnes den fördel, att Kongl. Maj:t kunde på samma gång föreslå de ändringar i Konkurslagen, som ansågos erforderliga, i hvilket sistnämnda hänseende Lag-Utskottet nu är förhindradt göra någon framställning. Det härigenom förorsakade korta uppskof vore visserligen att föredraga framför erhållande af en lag, som troligen skulle länge förblifva gällande, sannolikt utan att förmå att i önskadtt mått förbättra det närvarande tillståndet.

De erinringar, jag emot den föreslagna lagen framställt, röra dess yttre bild, icke de allmänna åsichter, som ligga till grund för densamma. Jag är öfvertygad om att dessa åsichter gerna skulle antaga en annan form, mera lämpad för främjande af deras upphöjda syfte.

Många hördes instämma i detta yttrande.

Herr Rosenberg: Jag nödgas, likasom en föregående talare, börja med den förklaring, att jag icke är jurist och således icke kan bedöma frågan ur juridisk synpunkt; och aldraminst kan jag uppgifva huru förhållandet med bysättningslagarne är i andra länder; men det gläder mig att det icke är alldeles nödvändigt för denna frågas bedömande från praktisk synpunkt.

Jag är tacksam, för det Kongl. Maj:t bragt frågan å bane, ty den har länge stått på dagordningen; och jag vågar tro, att Kongl. Maj:t icke illa upptager, om Representationen möjligen hyser andra åsichter, ty det är väl icke meningen att folkets representanter endast skola säga ja till allt, som kommer från Regeringen, utan att, om de icke kunna gå in på ett förslag, de skola framhålla de betänkligheter, de deremot kunna hysa. För min del anser jag det halfva steg, som blifvit föreslaget, icke vara tillfredsställande, och tror att man skulle blifva bäst belåten om bysättningstvånget helt och hållet afskaffades. Skulle det blifva lag, att icke någon finge längre än sex veckor hållas i bysättningshäkte, så skulle det säkerligen blifva mer än en fattig gäldenär, som gerna underkastade sig detta för att slippa från sin gäld, isynnerhet om man i bysättningshäktet har allt så komfortabelt, som en föregående talare påstått. Men saken har dock ännu en annan sida. Hvem gagnar en sådan lag i första rummet? Jo procentaren, som mot stundom kanske 40 procent kapitalrabatt lånar penningar åt utsväfvande ynglingar. Långgiftvaren räknar väl ofta icke på, att desse skola hafva något att betala med, men han räknar på att släktingar skola lossa på pungen, heldre än att låta gäldenären chikaneras af en bysättning. Han lemnar ut lån, der han icke skulle göra det, om han icke drog vexel på släktingars hederskänsla. Då förhållandet är sådant och då det nya förslaget icke synes mig blifva till gagn för den fattige redlige gäldenären, men väl för procentare, så tror jag enda medlet vara att taga steget fullt ut och helt och hållet afskaffa bysättningstvånget, hvarigenom jag tror personalkrediten vinna styrka. En ny utsökningslag har visserligen blifvit utlofvad, men skall man få draga någon slutsats af det vanliga sättet för dylika frågors behandling, kan man icke gerna vänta att denna lag hinner att förr än efter kanske flera år utarbetas och på alla vederbörliga ställen godkännas.

Jag vill icke längre upptaga Kammarens tid, utan inskränker mig till den förklaring, att Lag-Utskottets förslag icke tillfredsställer mig och att jag derföre förenar mig uti det i Herr Ahlgrens reservation framställda yrkandet och yrkar återremiss.

Herr C. I. Bengtsson: Då det blott sällan händer att likvid framkallas genom bysättning och detta straff är ett intrång i friheten, som vi med rätta så högt skatta, yrkar jag, att, med afslag å Utskottets hemställan, ärendet må uti det i reservationen angifna syfte till Utskottet återmitteras.

Herr Süäf: Ehuru jag icke vill inlåta mig på något omdöme om det föreslagna stadgandets förhållande till andra, eller om lämpligheten af att såsom öfvergångslag impassa detsamma i nu gällande lagstiftning utan att upphäfvä eller ändra andra stadganden än dem, som uteslutande gälla bysättning; önskar jag dock att uttrycka den mening, att bysättning i allmänhet, med eller utan den föreslagna förändringen, ingalunda kan för den större affärsrörelsen bereda någon trygghet för de likvider, som der förekomma. Fordringar uppstå väl aldrig der under förutsättning att likviden för dem skall behöfvä framkallas genom bysättning eller med beräkning derpå; utan grundar sig den kredit som lemnas uteslutande på personlig vederhäftighet, till följd af en solid ekonomisk ställning, eller ock känd arbetsamhet, heder och noggrannhet i uppfyllandet af ingångna förbindelser. Misstager man sig i ett sådant omdöme, blifver konkurs vanligen följden, och i och med detsamma upphör tillämpningen af bysättningstvånget, utom i de fall, som förekomma i 22 och 29 §§ i Konkurslagen. Således kan, isynnerhet efter den nya Konkurslagens införande, utom i nämnda två fall bysättningstvånget alltför väl umbäras i det större affärslivet. Hvarföre då bibehålla det på sätt föreslaget blifvit? Af Statsråds-protokollet i denna fråga inhemtar man visserligen några, efter min uppfattning, dock mindre viktiga skäl, såsom att Konkurslagen skulle, i hvad den rörer andra än köpmän, behöfvä ändras; samt att konkursernas antal sedan troligen komme att ökas, och det just med sådana, hvars tillgångar ej ens förslå att betäcka kostnaderna för konkursen. Den sednare omständigheten tror jag dock skulle allt mera upphöra, ju större försigtighet komme att iakttagas vid lemnande af kredit, vare sig för varor eller penningar — en försigtighet, som troligen skulle ökas *genom ett totalt borttagande af bysättningstvånget*, hvarigenom ett af de stöd bortfölla, som *inom den mindre handeln* nu erbjuder en sista utväg för dem, som lättsinnigt lemna kredit, ja mången gång påtruga en sådan på personer, hvilka lika obetänksamt begagna sig deraf för den dagliga konsumtionen, som med en klok hushållning dock bäst förses medelst kontanta likvider. Den så förderliga konsumtionskrediten skulle antagligen åtminstone betydligt förminska, sedan bysättningen icke mera finnes i perspektiv såsom tvångsmedel. Penningen skulle vid den kontanta handel, som då uppstode, komma uti en hastigare cirkulation, och större ordning och punktighet derigenom kunna iakttagas vid likviderna. Då bysättning icke i sjelfva verket kan tillämpas på alla dem, som enligt författningarne äro skyldige föra bok och räkning, emedan de vanligen, ja alltid måste göra konkurs,

anser jag bäst att bysättning helt och hållet afskaffas. Flera skäl, utom de rent praktiska, hvartill jag inskränkt mitt anförande, skulle dessutom kunna framställas därför, såsom angående stadgandet om edgång för befrielse derifrån m. m. Den omständigheten att bysättningen är inskränkt till endast sex veckor upphäver till stor del dess vigt såsom tvångsmedel; och synes densamma vara bibehållen i förslaget mest på det att i författningarne icke skall saknas någon bestämmelse, hvartill 2 § 3 mom. i Konkurslagen må kunna hänföras.

Med afseende synnerligast på den större försigtighet vid utborgningar i detaljhandel, hvilken antagligen skulle blifva en följd af bysättnings tvångets upphäfvande, yrkar jag afslag å Utskottets hemställan och bifall till Herr Ahlgrens reservation, med förbehåll likväl att behörigt afseende fästes å 22 och 29 §§ i Konkurslagen.

Herr Statsrådet von Ehrenheim: Då Hans Excellens Herr Justitie-statsministern är upptagen i Första Kammaren af en annan vigtig fråga, tillåter jag mig anförda några ord till bemötande af den reservation, som finnes Utskottets Utlåtaende bifogad, och de anmärkningar, som under diskussionen blifvit framställda.

Till en början ber jag att få erinra, att det af Kongl. Maj:t nu framlagda förslag i det närmaste öfverensstämmer med den af Rikets Ständer år 1860 i ämnet föreslagna förändring. Det skiljer sig hufvudsakligen blott deri att bysättningstiden begränsas till sex veckor och går således något längre än Rikets Ständer ansågo sig kunna göra. Kongl. Maj:t har därför icke saknat anledning antaga, att den framställning, som nu blifvit gjord, äfven skulle kunna påräkna stöd af den nuvarande Representationen.

Hvad sjelfva saken angår, så har man under diskussionen emot förslaget anmärkt att edgång är föreslagen såsom vilkor för att undgå bysättning. Då något ansvar för uraktlåtenhet att vid utmätning uppgifva tillgång icke kan ådömas, finnes, om bysättningen borttages, utan att något tvång ålägges gäldenären, icke något annat medel att förmå honom att uppgifva sina tillgångar, än att försätta honom i konkurs. Han är då vid äfventyr af bysättning skyldig att gå gäldenärsed, och det är således icke en ny ed, som är föreslagen, utan den föreslagna eden är samma handling, som eljest skulle ifrågakomma vid konkursen och som här endast framträder under annan form. Konkursernas antal är redan nu ganska stort, och det vore icke lämpligt att öka detta antal derigenom att personer med små tillgångar måste endast för att tvingas att uppgifva sina tillgångar sättas i konkurs, ty konkursutredningen är förenad med betydlig tidsutdrägt och kostnad. Att deremot lemna borgenärer utan hvarje medel att tvinga gäldenären att uppgifva sina tillgångar, synes mindre välbetänkt. Hur obehörigt det ock må vara att, för oförmåga att betala, hålla en gäldenär i häkte, kan dock sex veckors bysättning icke anses obilligt mot den, som kan men icke vill göra rätt för sig; jag kan icke föreställa mig att en sådan gäldenär är förtjent af den mildhet, som bör bevisas den redlige gäldenären.

Det har blifvit sagdt, att den nya lagen skulle blifva till föga gagn. Den skiljer sig dock från nu gällande lag deri, att bysättning icke skulle ega rum mot den, som redligen uppgifvit sina tillgångar, och att icke

någon skulle få hållas bysatt längre än sex veckor; efter min uppfattning skola genom dessa förändringar de egentliga olägenheterna, af bysättningstvånget försvinna. Den redlige skulle ej underkastas ett oförtjent häkte och det syfte, hvar till bysättning nu ofta användes, eller att tvinga anförvandter att betala, skulle efter förändringen ej heller så lätt vinnas, ty hur stor välviljan mot anförvandter än må vara, nog minskas den mot dem, som ej ens söka att göra rätt för sig.

Att utsökningslagarne behöfva ändras och att åtgärder derfor komma att vidtagas, är redan tillkännagifvet; men detta är, såsom en talare antydte, ett stort arbete, som icke kan inom en kortare tid medhinnas. Det torde därför vara fördelaktigare att tills vidare nöja sig med hvad som nu blifvit föreslaget, hvilket, på samma gång det tillfredsställer humanitetens fordringar, icke lennar borgenärer utan alla andra medel emot sin galdenär, än att tvinga den till konkurs, hvilket, såsom jag förut anmärkt, under vissa förhållanden medför väsendtliga olägenheter.

Herr Leffler: För att med någon tillförlitlighet kunna bedöma behöfligheten och behörigheten af bysättningstvångets bibehållande är det af ganska stort intresse att anställa en granskning af de rapporter, som rörande bysatte personer, halfårsvis från Öfverståthållare-embetet i Stockholm och Konungens öfriga Befallningshafvande till Justitie-kansleren och Justitie-ombudsmannen halfårsvis ingå. Genom en sådan granskning har jag så att säga på historisk väg kommit till den öfvertygelsen, att det, såsom flere talare före mig yttrat, varit i hög grad önskvärdt, om vid en ny lagstiftning i detta afseende steget till afskaffande af detta tvång blifvit taget fullt ut. Då hufvudstaden är den enda ort inom landet, der bysättning i någon mera vidsträckt mån blifvit använd, har jag företrädesvis fäst mig vid de af Öfverståthållare-embetet afgifna rapporter, af hvilka jag gjort ett sammandrag för de sista 10 åren, hvilket visar, att andra halfåret 1864 varit det, som företett de flesta bysatte eller 117. Omsättningen var emellertid så stark, att vid årets slut endast 8 funnos kvar i bysättningshäktet. Första halfåret 1858 har det minsta antalet bysatta under ofvannämnda 10 år. Det var då i Stockholm endast 64; dernäst kommer sednare halfåret 1857 med 73. Vid samma tid hade Upsala 15, hvaraf 13 studerande, Calmar 8, Malmö 4, Göteborgs stad 3, Wisby 2, Gefleborgs och Jemtlands län 1 hvardera, men från ganska många län innehåller rapporten att *ingen* bysatt fanns.

Nu omtalade rapporter äro anordnade, enligt fastställt formulär, i flera kolumner, af hvilken *den första* upptager den bysattes namn, yrke och ålder. Namnen äro mycket varierande; man finner till en del ganska bekanta, men merendels helt okända namn. I afseende å de särskilda yrkena förefinnes stor olikhet i rapporterna från hufvudstaden och från landsorten. I rapporterna rörande hufvudstaden påträffar man representanter af allehanda yrken, såsom litteratörer, militärer, aktörer, prester, extra ordinarie tjänstemän, handverkare, handlande o. s. v.; de i landsorten bysatte tillhöra deremot gemenligen den lägsta samhällsklassen och utgöres oftast af backstugusittare, inhysseshjon, drängar och arbetskarlar. Beträffande åldern, så är företrädesvis det 22:dra lefnadsåret anmärkningsvärdt, såsom ofta

ofta förekommande, och vill det deraf synas som största missbruket af krediten egde rum just som ynglingen inträdt i myndighetsåren. Den till lefnadsåren äldste, som jag vid granskningen af rapporterna påträffat, hade uppnått 68 år, egde ett känt namn och satt bysatt för den ringa summan af 300 R:dr.

I *andra kolumnen* finnes antecknad den myndighet, som dömt till bysättning samt dagen då beslutet meddelades. I denna kolumn förekommer icke något anmärkningsvärdt.

Tredje kolumnen upptager dels beloppet af den summa, hvarför bysättning skett, dels ock namnen å de personer, hvilka låtit verkställa bysättningen. Denna kolumn erbjuder stort intresse för granskaren. I rapporterna från Stockholm återfinnas namnen på åtskilliga kända procentare äfvensom på exsekutionsbetjenter, men deremot påträffas man sällan eller aldrig namnet på någon verkligt redbar och ansedd person. I rapporterna från landsorten spela landthandlarne en stor role; det förefaller nästan så som förledde dessa handlande först den oerfarna landtbefolkningen att inlåta sig i den farliga handeln på kredit och som de sedermera för att indriva sina fordringar i ganska vidsträckt mån begagnade sig af bysättningstvånget. I afseende å beloppet af den gäld, hvarför bysättning skett, förefinnes äfven stor skiljaktighet; så t. ex. hålles en person häktad under 2¼ år för en skuld af 30,000 R:dr, hvarvid dock är att märka att det icke är en enskild person utan en persona moralis eller lånekontoret i Göteborg, som låtit verkställa bysättningen; vidare finnas skuldsummor på 10,000 R:dr, 3,000 R:dr, 2,000 R:dr och 1,000 R:dr och så vidare nedåt ända till 14 R:dr, 9 R:dr, ja till och med 5 R:dr 75 öre och 5 R:dr. De flesta skuldbeloppen understiga 500 R:dr. Ser man åter på tiden, under hvilken den bysatte suttit häktad, så förete sig äfven olika förhållanden. Några hafva blifvit befriade samma dag de inkommit i häktet, emedan de lyckats genast anskaffa medel till betalning af sin skuld; andra hafva af samma skäl återfått sin frihet om några få dagar eller veckor. Men liqvad af skuldbeloppet är långt ifrån den vanligaste grunden för befrielsen, utan vinnes denna i de flesta fall antingen derigenom, att den bysatte gör cession, eller derigenom att borgenären tröttnar vid att betala underhållskostnaden, då bysättningsfången genast försättes i frihet.

Skall någon förnuftig grund finnas för bysättningstvånget kan det väl icke vara någon annan än den att derigenom tvinga en tredskande gäldenär till betalning af sin skuld; men, såsom jag redan antydt, visar sista kolumnen i rapporterna att betalning af skuldbeloppet vanligast icke genom bysättningen åstadkommes.

Undersöker man de motiver, som legat till grund för bysättningen, skall man finna att det icke alltid är försöket att erhålla betalning för en skuld, utan icke så sällan hat, hämnd eller låg egennytt, som varit närmaste anledningen till denna åtgärd. Så till exempel håller en bondpiga, som genom domstols utslag fått sig i uppfostringshjälp tillerkändt ett belopp af 30 R:dr, sin förre älskare, en sågare, i häkte så lång tid, att *underhållskostnaden uppgår till högre belopp än uppfostringshjälpen*; och en brukspatron bysätter sin torpare för en skuld af samma belopp. Männe man i ett sådant handlingssätt kan se andra motiver än hat eller hämnd.

Temligen känd är ock historien om den procentare, som först försträckt penningar åt en ung man och, efter det han tagit försäkring å gäldenärens lif, lät bysätta honom för skulden samt i bysättningshäktet tillhandahålla honom så stort quantum bränvin, han önskade förtära, på det han dy-medelst skulle förkorta sitt lif.

Ett vanligt förfaringsätt af dessa samvetslösa penningeutlånare är, att de först för en mindre skuld verkställa bysättning, efter någon tid låta den bysatte återfå friheten mot utfärdande af ny revers på ett betydligt förhöjdt belopp, och så itereradt, tills utväg yppar sig att af slägingar eller på annat sätt utpressa den sålunda förökade skuldsumman.

Af den granskning, för hvilken jag nu redogjort, har jag tagit det intryck, att större för redbarhet och heder kände affärsmän hvarken vilja eller behöfva begagna sig af bysättningstvånget, hvilket deremot företrädesvis synes ställa sig till tjänst åt småhandlare, hvilkas affärer äro baserade på den förderfliga konsumtionskrediten, samt åt procentare, hvilka ockra på betrycket eller oerfarenheten.

Af en föregående talare har blifvit antydt att bysättningsfångar icke skulle hafva det så otrefligt i häktet. För min del måste jag dock tillstå att jag, vid ett besök i härvarande bysättningshäkte, rönt ett alldeles motsatt intryck, och kan hvar och en lätteligen göra sig en föreställning om behaget af vistelsen derstädes, då man vet att åt en bysättningsfånge bestås 27 öre om dagen i underhållskostnad. För jemförelses skull vill jag nämna att å arbetsinrättningen i Stockholm bestås åt hvarje hjon 42 1/2 öre dagligen. Då nu härtill kommer att i några små rum 12—15 personer understundom finnas inpackade samt att utrymmet derstädes ännu mera inskränkes, om bland de bysatta befinner sig en qvinna, åt hvilken särskildt rum måste upplåtas, så är lätt att inse det de bysatta just icke kunna hafva det så särdeles trefligt.

Då således, enligt mitt förmenande, bysättningstvånget såväl för gäldenären som för borgenären är demoraliserande, yrkar jag i humanitetens intresse detsammias afskaffande, samt, till följd häraf, att nu ifrågavarande Utlåtande måtte varda, för ny behandling, i den syftning, som af Herrar Sääf och Kinmanson blifvit angifven, till Lag-Utskottet återremitteradt.

Herr Bovin: Då flere talare redan yttrat sig för afslag å Utskottets Utlåtande och bifall till Herr Ahlgrens reservation, så vill jag fatta mig kort och till en början nämna att jag redan innan riksdagens början var betänkt väcka motion om fullständigt afskaffande af allt bysättningstvång, men lät denna tanke förfalla, då Kongl. Maj:t aflät sin ifrågavarande nådiga Proposition. Som emellertid sedermera tvekan uppstod huruvida Lag-Utskottet egde befogenhet att gå utöfver den Kongl. Propositionen och taga steget fullt ut, såg jag mig föranlåten väcka motion i detta syfte. För min del kan jag icke finna den Kongl. Propositionen tillfredsställande. Har man antagit såsom princip att ingen bör kunna beröfvas sin frihet för underlåten betalning af gäld i andra fall än då gäldenären är öfvertygad om vårdslöst eller bedrägligt förfarande, samt att frihetens förlust endast bör vara en följd af begångna lagöfverträdelser, så bör man icke tveka att ur Svenska lagstiftningen fullständigt utplåna bysättningstvånget. Det har blifvit sagdt att genom den föreslagna lagen by-

sättningstvånget komme att upphöra för redlige gäldenärer; men hvilka äro väl de, som härmed betecknas? Jo! hvar och en, som går ed derpå att han ej eger tillgång, antages vara redlig. För min del tror jag dock att han måste på annat sätt dokumentera sig, ty de gäldenärer, som i själva verket äro oreddige, lära icke draga i betänkande att aflägga den föreskrifna eden. För öfrigt torde det icke heller särdeles genera honom att ingå på sex veckors bysättningshäkte, då han vet att han vid nämnda tids förlopp kommer att derifrån frigifvas och då kan saklost tillträda sin svekliga undanhållna egendom. Dessutom befarar jag att den föreslagna lagen, om den antages, skall i tillämpningen möta praktiska svårigheter. Det heter nemligen att bysättning skall åläggas, om borgenären det äskar "och gäldenären ej gitter hos Konungens Befallningshafvande eller vid domstol å tid, som honom dertill föresättes, med ed styrka" etc. I åtskilliga af länen, särdeles de norra, är afståndet till residensstaden ofta 20—30 mil, ja till och med derutöver, och på många ställen sammanträda Häradsrätterna blott en eller två gånger om året, på många miles afstånd från en på alla tillgångar utblottad gäldenärs hemvist; huru blir det då möjligt för gäldenären att för edens afläggande infinna sig på föreskrifven ort, sedan alla hans tillgångar redan blifvit utmäta. Ty är han en redlig gäldenär, det vill säga, en som vid utmätningen uppgifvit alla sina tillgångar, så har han naturligtvis *intet* i behåll, hvarmed han kan bestrida utgifterna för den ofta 20—30 mil långa resan till och från edgångsstället. Hvarken borgenären eller Kronan lära hafva någon skyldighet att förse honom med medel dertill och tigga får han icke. Från denna sida sedt, möta således verkliga praktiska svårigheter; men hvad som utgjorde hufvudsakliga motivet för väckandet af min ifrågavarande motion var det förhållandet att, om det Kongl. förslaget blefve lag, ytterligare en edgång skulle läggas till de många öfverflödiga och skadliga, som redan nu existera; -- en edgång, som skulle sätta gäldenärens samvete i frestelse att välja emellan förlusten af sin frihet eller falsk ed.

En talare, som åberopade en långvarig erfarenhet i det ämne, hvarom nu är fråga, antyde att bysättningshäkte just icke skulle vara så synnerligen afskräckande, och känt är äfven att detsamma är lindrigare än annat fängelsestraff; men det är likväl en omständighet, som man icke får förglömma, nemligen att gäldenären i allt fall saknar sin frihet och den är väl ändå något värd. Äfvenledes har blifvit anmärkt att domstolarne i fall af behof skulle kunna sammanträda så ofta sådant, för fullgörande af en sådan edgång som den nu ifrågavarande, påfordrades, men jag vågar hemställa om det kan vara lämpligt eller praktiskt att ålägga en domstol å landet att sammanträda hvarje gång en borgenär yrkar bysättning å sin gäldenär och denne således blir tvungen att gå den i lagförslaget föreskrifna ed. Det har ytterligare och särskildt i fråga om min motion blifvit anmärkt, att densamma icke innehåller förslag till ändring i gällande lagar, som af motionens antagande kunde blifva en följd, och kan jag icke annat än medgifva detta förhållande, men på samma gång vågar jag dock erinra om de många motioner, som förut blifvit väckta, utan att innehålla några bestämdt utarbetade förslag, liksom jag vågar påstå att, i detta fall, motionen lider af samma brist som den Kongl. Propositionen, hvilken icke bestämmer hvilka lagar och författningar skulle

genom förslaget antagande anses upphäfd. I den Kongl. Propositionen anföres äfven såsom ett af skälen för bysättningstvångets inskränkande hos oss, att i Frankrike samma tvång blifvit helt och hållet afskaffadt; men i den Kongl. Propositionen har man gjort undgående af bysättningstvånget beroende af en edgång, ehuru jag vågar antaga att den Fransyska lagen icke innehåller några dylika föreskrifter derutinnan, som i det Kongl. förslaget förekomma. Slutligen har såsom skäl för att icke fullständigt afskaffa bysättningstvånget blifvit anfördt, att den Kongl. Propositionen står i öfverensstämmelse med hvad Rikets Ständer i ämnet vid 1859—1860 årens riksdag redan beslutat; och kan detta väl icke bestridas, men sedan den tid detta beslut fattades, har opinionen betydligt förändrats och kan man för visso antaga att, om 1862 års Konkurslag varit gällande redan år 1860, Rikets då församlade Ständer icke framkommit med ett så ofullständigt förslag som då skedde.

På grund af hvad jag sålunda andragit, yrkar jag afslag å Utlåtandet och bifall till Herr Ahlgrens reservation.

Herr Sjöberg: Jag ämnar icke länge taga Kammarens tid i anspråk, utan vill blott i största korthet yttra några ord. Väl bör man vara tacksam för hvarje förslag, som från Kongl. Maj:t utgår i syfte att reformera lagstiftningen i ett eller annat hänseende, men jag kan dock icke finna att någon synnerlig nödvändighet bort föranleda framläggandet af nu föresvarande förslag, och vill det synas mig, som, derest förslaget nödvändigt skolat framkomma, det varit vida bättre, om detsamma afsett ett fullständigt afskaffande af bysättningstvånget. Då nu emellertid hinder möjligen kan möta för bifall till en framställning i denna syftning, så och ehuru jag heldre sett att Lag-Utskottet tillstyrkt afslag å Kongl. Maj:ts Proposition vill jag dock, för att icke gifva någon anledning till splittring af meningarne inom Kammaren, instämma med dem, hvilka påyrkat återremiss af Utlåtandet.

Herr Jonas Andersson: Jag hade väl icke tänkt begära ordet då föregående talare fullkomligt utredt frågan och redan uttalat min åsigt om saken, men med anledning af Herr Statsrådet von Ehrenheims yttrande, att bysättningstvånget borde bibehållas, emedan annars antalet af konkurser skulle ökas, anser jag mig böra fästa uppmärksamheten derpå att, enligt min åsigt åtminstone, afskaffandet af bysättningstvånget ingalunda skulle medföra en sådan verkan, ty innan någon begär konkurs å sin gäldenär, läser han nog på förhand se sig före om någon tillgång finnes, hvaremot det ofta nog inträffar att en person inmanas i bysättningshäkte utan någon känd tillgång, och sker detta vanligen i förhoppning att af släktingar till den bysatte framtinga liqvid. Det hufvudsakliga skälet å min sida emot bifall till Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag, är att detsamma framkallar ett nytt tillfälle att genom ed fria sig. Visserligen har blifvit invändt, att detta icke skulle vara någon ny ed, men, såvidt jag vet, har förut icke varit fråga om någon slik edgång. Det antagandet ligger nära till hands att en redlig gäldenär, som blifvit ålagd att antingen träda i bysättningshäkte eller med ed betyga det han icke eger annan tillgång än den han redan uppgifvit, föredrager att underkasta sig

bysättningen, ehuru han vet sig kunna aflägga eden, emedan hos allmänheten oftast uppstår misstanke att eden varit mindre samvetsgrann. Särskildt har blifvit påpekadt ett förhållande, som onekligen är riktigt, att nemligen bysättningstvånget befrämjar en öfverdrifven konsumtion, ty många sälja varor och utlåna penningar till personer, om hvilka de hafva sig nogsam bekant att de äro urståndsatte att betala, men med känneedom tillika att de ega förmögna anförvandter, hvilka vid hot om bysättning krypa fram med penningar. I alla dylika fall leder bysättningen emellertid icke till konkurs.

För min del instämmer jag således med dem, hvilka yrkat Utlåtandets återremitterande till Utskottet.

Herr Bjerkander: Om det förhåller sig så, att fråga här är om bysättningens upphäfvande endast för redlige gäldenärer, tror jag, att man gått en lycklig medelväg i det förslag, som innehålles i den Kongl. Propositionen och tillstyrkes af Lag-Utskottet. Den Kongl. Propositionen grundar sig på en Rikets Ständers skrifvelse; och då den går ännu längre än Riksdagen föreslagit, tror jag väl, att man kan vara belåten härmed. Men frågan är: hvilken är en redlig gäldenär? För min del kan jag så anse endast den, som har en ärlig afsigt att betala sina skulder eller, om han det icke förmår, dock samvetsgrannt uppgifver sina tillgångar och noga iakttager öfriga laga föreskrifter i detta afseende. För en sådan gäldenär kommer nu, enligt detta förslag, bysättning icke i fråga. Sedan han har aflagt sin ed, är han dermed qvitt bysättningen. Jag beklagar visserligen, att edgång i detta fall anses nödvändig; men så länge eden kvarstår i konkurser och åtskilliga andra fall, får man väl dragas dermed till dess man kunnat finna någon annan lämpligare utväg.

Man säger, att den personliga friheten endast bör beröfvas den, som begått brott; detta medgifver jag, men en oredlig gäldenär, som undandöljer sina tillgångar och tillgriper allehanda undflygter, för att slippa betala sin skuld, anser jag icke vara mindre brottslig än den som stjälar penningar ur en annans fickor. Frankrike påstås hittills vara det enda land, som upphäft bysättningstvånget; jag känner ej lagarne der, men det är troligt, att man funnit något surrogat för bysättningen, ty eljest hade man nog tänkt sig för, innan man tog detta steg. Andra länder hafva, enligt hvad Statsråds-protokollet upplyser, visserligen påtänkt bysättningens afskaffande, men ännu icke beslutat sig därför; och jag ser ej hvarföre man här i landet bör vara så angelägen att påskynda denna reform, då man ej har något tillförlitligt att sätta i stället. De, som yrka bysättningens upphäfvande, fruktar jag betrakta saken ensidigt; de se blott på gäldenärens bästa, icke på borgenärens. Denne sednare kan dock vara i lika svår belägenhet som den förre och ingalunda hafva råd att förlora sina penningar; äfven han kan vara ansatt af skulder, fastän han hos en annan har en fordran på några riksdaler. Vill man vara opartisk, bör man dertöre se på begge parternes bästa. Det har, såsom ett exempel på bysättningens orimlighet, talats om en qvinna, som ville bysätta sin fästman. För min del kan jag ingalunda finna det vara en hårdhet, att en värnlös qvinna för värden af sitt barn söker hjälp af dess fader och, om han icke godvilligt betalar, anlitar alla lagliga åtgärder, såsom just t. ex. by-

sättning, i händelse han har några tillgångar att gälda med, och i annat fall kommer ingen bysättning i fråga enligt detta förslag. Det är oförsvärligt att i hvad fall som helst undandraga sig från att, så godt man förmår, betala sina skulder, men i ett sådant fall som det nyss nämnda torde det vara ännu mindre ursäktligt, ty det finnes grader äfven deri.

Då jag icke anser skäl, att man nu går längre än den Kongl. Propositionen afser, får jag förklara, att jag ämnar rösta för bifall till Utskottets förslag.

Herr *Fredricson* förklarade sig instämma med Herr *Bjerkander*.

Herr *Per Nilsson* från Malmöhus län: De skäl, den siste talaran anført, äro redan vederlagda af föregående talare, och jag vill således icke förlänga diskussionen, utan inskränker mig till det förklarande, att jag kommer att rösta för återremiss i den syftning Herr *Ahlgrens* reservation angifver.

Herr *Svensén*: Om man, på sätt en talare låtit förstå, skulle öfverlemna denna frågas bedömande åt herrar jurister, så kunde väl vara skäl för oss andra att suspendera våra yttranden så väl som sjelfva voteringen; men jag tror ej detta vara meningen med vår härvaro, och därför anser jag mig skyldig yttra min mening. Jag vill hoppas, att Kammarerna måtte besluta sig för Herr *Ahlgrens* reservation. Bysättningslagarne, sådana vi nu hafva dem, äro i allmänhet endast ett medel i händerna på några procentare i städerna, under det att dessa lagar ytterst sällan tillämpas på landsbygden. Man nästan skrattar åt, när man på landet får höra talas om, att bysättningen ännu kvarstår. Derföre har jag också sedan länge önskat att få medverka till den nu ifrågavarande reformen. Det i Utskottets Betänkande framlagda förslaget har det stora felet att stadga en ny edgång, för att blifva qvitt bysättning. Jag tror nemligen att man får vara ytterst varsam med eder i sådana fall. En talare trodde det vara angeläget att bibehålla bysättningstvånget och anförde tillika, att den bysatte icke sliter något ondt, utan får vistas i ett ljusst och gladt rum, njuta en god föda samt i allmänhet har stor frihet. I sådant fall får jag bekänna, att bysättningen icke torde kunna anses såsom något straff eller motsvara hvad man dermed afsett, om den bysattes frihet skulle vara så vidsträckt som denne talare ville påskina. Dessutom vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att den exekutiva lagstiftningen hos oss alltför mycket befrämjar den s. k. konsumtionskreditens tillväxt, till men såväl för borgenären och gäldenären som för samhället i sin helhet. Då jag gerna önskar en inskränkning häri, och då jag ser i bysättningstvångets afskaffande ett ganska godt medel i detta afseende, yrkar jag afslag på Utskottets Betänkande och instämmer, på sätt jag förut sagt, i Herr *Ahlgrens* reservation.

Herr *Berger*: Jag tror, att de aldra fleste inom denna Kammare, i likhet med mig, önska bysättningstvångets upphäfvande; men i afseende på sättet att hinna detta mål kan jag ej instämma med dem, som yrkat afslag å Kongl. Maj:ts Proposition, utan tror det vara säkrast ledande till

målet, om man, enligt Lag-Utskottets tillstyrkan, bifaller den Kongl. Propositionen, som dock innefattar ett stort och viktigt steg framåt. Man är ju sedermera oförhindrad att fullfölja reformen och taga steget fullt ut; men det synes mig vara ett för stort äfventyr att genom ett afslag å den nådiga Propositionen framflytta frågans lösning till en oviss framtid. Jag anhåller derföre om bifall till Utskottets hemställan.

Herr Björck: Jag instämmer fullkomligt med Herr Berger och kan ej se saken ur annan synpunkt, än att vi nu böra taga emot hvad som bjudes oss. Det lagstiftningsarbete, som föregick inom den gamla Representationen, utgjordes just af partiela lagförändringar, och hvarje lagförslag, som framkommit, har, efter hvad man i allmänhet funnit, varit behäftadt med väsendtliga fel, ofta, det medgifver jag, endast i redaktionen; men om Representationen strängt nagelfarit med dessa, såsom Kongl. Maj:t gjort i afseende på en del från Representationen utgångna förslag, så skulle vi icke under de sista sju riksdagarne tagit ett enda steg framåt i detta afseende. Skulle man nu förkasta detta Kongl. förslag, likasom Regeringen gjort med det förut af Representationen fattade beslut i ämnet, hvilket utan tvivel var mera konsekvent än Regeringens, så skulle sannolikt icke någon förändring komma till stånd. Betänken, mine Herrar, att hela vår nya strafflag har tillkommit på det sättet, att man tog ett steg i sender och förändrade en viss del af lagen för hvar riksdag, utan afseende derå att den nya delen icke stod i öfverensstämmelse med lagen i dess öfriga gällande delar. Det var nödvändigt att så förfara, för att hinna det afsedda målet, ty, sedan de partiela förändringarne undanträngt allt mera och mera af den gamla lagen, blef det icke så svårt att få bort den sista återstoden deraf, och öfvergången till det nya var således jemförelsevis lätt. Hvarföre kan man icke nu förfara på samma sätt, och, genom ett bifall till Kongl. Maj:ts Proposition få införd i lagstiftningen den väsendtliga principen, att bysättning icke bör ega rum annat än i undantagsfall?

Mot detaljerna i detta förslag har man visserligen framställt åtskilliga anmärkningar; men de torde i allmänhet icke vara af synnerlig betydelse. Så har man sagt, att svårighet skulle vållas derigenom, att eden icke finge afläggas inför domaren, utan inför domstolen. Men på det ställe, der bysättningen skall ega rum, finnes väl alltid en domstol, och i allmänhet torde det väl komma att tillgå så, att den som skall bysättas får aflägga eden inför Konungens Befallningshafvande, hvilken myndighet eljest låter verkställa bysättningen. Och naturligtvis blir det borgenärens sak att fortskaffa gäldenären till en dylik ort, i händelse han förut vistas på annat håll, ty gäldenären lär väl i allmänhet icke vilja gå denna ed förr än han ser sig alldeles nödsakad dertill, d. v. s. är tvungen att eljest träda i bysättningshäkte. En anmärkning mot förslaget har dock framställts, som, jag medgifver det, förtjenar mera afseende. Herr Kinmanson har nemligen påpekat, hurusom bysättningen genom stadgandet, att den icke får fortvara utöfver sex veckor, erhållit en helt annan karakter, än den hittills haft, och likasom antagit naturen af ett straff. Men hvad är väl bysättningen nu? Man kan ej svara annat, än att den är en tortyr; och i valet emellan tortyr och straff måste man väl skänka företrädet åt det

begränsade straffet. Ty straff är dock någonting för samhället nödvändigt, och det kan icke utdömas, men tortyr är något i och för sig sjelf orätt och bör, der det ännu finnes kvar, så snart som möjligt afskaffas. Hvilka anmärkningar än må göras mot detta förslag, utgör detsamma i allt fall ett framåtskridande. Ytterligare en anmärkning, som man här hört framdragas, må måhända särskildt besvaras, ehuru icke heller den är af någon egentlig betydelse. Man klagar öfver, att en ny edgång blifvit införd. Här är dock icke fråga om någon ytterligare edgång, utan samma ed, som förut fordrats af gäldenären vid inträffad konkurs, medgifver man honom nu att få aflägga, utan den omständligare rättegång, som konkursen fordrar. Det utgör således en förkortning i processen, att gäldenären, redan då bysättning ifrågakommer, får med ed betyga, att han icke eger andra tillgångar än dem han uppgifvit. Man kan ju icke tala om en tillökning af edgångar, då det i alla fall blott är samma ed, som eljest fordras i konkurser. Här är blott fråga om en sammanslagning af två rättegångar till en, och denna anmärkning torde således icke vara värd någon uppmärksamhet.

Såsom jag nyss hade äran nämna, anser jag det enda sättet att komma till det afsedda målet, det vill med andra ord säga, framtvunga en genomgripande reform i denna del af lagstiftningen, vara *det*, att Representationen tager emot hvad som nu bjudes oss, och yrkar jag derföre bifall till Lag-Utskottets Betänkande.

Herr Blanche: Ehuru jag redan instämt med de talare, hvilka yrkat återremiss, ber jag dock att få förklara, att det varit med största förvåning jag i den Kongl. Propositionen sett ett bemödande att i vår lagstiftning införa en ny edgång, likasom vi icke redan hade nog eder och nog edsbrytare. För min del önskar jag bysättningstvängets fullkomliga upphäfvande, oaktadt bysättningshäktet, efter hvad en talare nyss försäkrar, lärer vara så behagligt och beqvämt. Det låter verkligen så, som vore fångens lif här i landet särdeles afundsvärdt, under det att friheten med dess mödor och besvär endast vore ett onus mera.

Herr Peter Andersson: Jag vill ej förlänga diskussionen, utan ber endast att få förena mig med dem, som yrkat bifall till Lag-Utskottets Betänkande.

Öfverläggningen var slutad. Propositioner framställdes först på bifall till Utskottets hemställan, och, då härtill afgäfvos blandade svar af ja och nej, dernäst på deras mening, som yrkat, att, med afslag å Utskottets hemställan, Utlåtandet måtte återförvisas. Jemväl å denna sednare proposition utfollo svaren med så väl ja som nej; och då votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen denna voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Lag-Utskottet hemställt i dess Utlåtande N:o 5,

röstar ja;

Den, det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställen, återförvisat ifrågavarande Utlåtande.

Omröstningen utföll med 68 ja mot 80 nej, och var beslut af Kam-maren alltså fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

§ 4.

Föredrogs Lag-Utskottets Utlåtande N:o 6, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om antagande af en författning angående bouppteckningars och arfskiftens upprättande i stad.

Herr Bergström: På de skäl, som finnas anförda i min vid Be-tänkandet fogade reservation, och hvilka jag ej anser nödigt här upprepa, yrkar jag afslag på Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr C. A. Larsson: Att Grefve Sparre skulle reservera sig emot detta Betänkande, förefaller mig icke oväntadt, men att åtskillige af Lag-Utskottets öfrige ledamöter skulle beledsaga Betänkandet med en reservation, förvänar mig verkligen, då man eljest lärt känna dem såsom frihets-älskande personer, hvilka man således kunde hoppas vara särdeles villige att borttaga det monopolium, som i detta afseende finnes till inom stä-derna, och hvilket man ytterst sällan får höra någon försvara. Man sä-ger, att förslaget innebär ett våldförande af Magistratens rättigheter, men detta är ju ett fullkomligt misstag, då förslaget tvärtom vill lemna stä-derna fullkomlig frihet, så att de, hvilka genom direkta afgifter vilja af-löna sina Magistrater, må derigenom kunna betinga sig rättigheten att till bouppteckningars och arfskiftens förrättande kalla dem de sjelfve helst vilja. Då detta kunnat så länge gå för sig på landet, vore det underligt, om det icke skulle gå för sig ännu lättare i städerna, der man kan på-räkna större intelligens och större kunskaper i detta afseende. Jag yrkar bifall till Betänkandet.

Med Herr C. A. Larsson förenade sig många af Kammarens leda-möter.

Herr Bovin: Jag instämmer med den närmast föregående talaren, och tror Kammaren icke ega giltiga skäl att afslå den Kongl. Propositio-nen, hvilken framkommit just till följd af Rikets Ständers begäran vid 1863 års riksdag. Frågan väcktes då inom Borgare-Ståndet, således af representanter från städerna, hvilkas rätt det just gäller. Uti den afgifna reservationen har man utgått från den åsigten, att det vore bättre att få en förändring i motsatt syfte, men jag tror ej det vore skäl att nu för tiden framlägga något förslag derom. Det säges visserligen, att bouppteckningar och arfskiftet på landet verkställas med mindre omsorg; men detta kommer säkerligen att förbättras, i samma mån folkupplysningen stiger.

Särskildt bör man fästa afseende dervid, att bouppteckningsprocenten i städerna beräknas efter summa inventarii och ej efter behållningen, hvaruti naturligtvis ligger en bestämd orättvisa. Jag anhåller därför om bifall till Utskottets förslag.

Herr Sjöberg: Jag förenar mig så till vida med Herr Bergström, att jag anser ett stadgande, sådant som Lagkomiteén eller Lagberedningen i detta fall föreslagit, vara ganska önskvärdt. Men då det nu är omöjligt att komma till detta mål, och då jag länge tillhört ett stadssamhälle, hvarest ständiga klagomål och missnöje försports öfver den nu gällande lagstiftningen uti nu ifrågavarande del, tror jag det vara nödvändigt att söka ju förr desto heldre komma ifrån det närvarande oeffterrättlighets-tillståndet. Då vi af Betänkandet se, att en stor del utaf rikets städer vilja åtaga sig att på annat sätt aflöna sina magistratstjenstemän, derest de få rättigheten att sjelfve kalla boupptecknings- och arfskiftesförrättare, vill jag gerna, så vidt ske kan, befordra en dylik åtgärd, och i sådant afseende anhåller jag om bifall till Lag-Utskottets Betänkande.

Herr Dahm: Det må så vara, att svårigheter uppstå på landet till följd af mindre skicklighet och förfarenhet hos de personer, som man anförtror ifrågavarande förrättning; jag eger derom ingen erfarenhet. Men hvad jag vet, är, att de samhällsklasser inom städerna, som enligt gällande lagstiftning ega sjelfve utse bouppteckningsförrättare, ej deröfver yttrat något missnöje — likasom de ingalunda blifvit sämre betjente.

Hvad specielt angår den stadskommun, som jag har äran representera, eller Calmar, så tror jag mig känna, att opinionen derstädes icke är belåten med de nuvarande förhållandena. Och denna opinion stödjer sig derpå, att lagstiftningen icke endast lägger olika tunga på olika sterblus, utan derförutom tillerkänner staden rätt att uppträda såsom arftagare. Bouppteckningsprocenten kan nemligen rimligtvis icke betraktas annat än såsom en arfslott; och jag finner häri tillräcklig anledning till den rådande missbelåtenheten.

En reservant har påstått, att flera städer, hvilka vägrat att lemna sina magistratspersoner ersättning för de sportler, hvilkas mistning skulle blifva en följd af de nya förhållandena, dervid hufvudsakligen åsyftat att åt sig bevara det goda, som gällande lagstiftning bereder dem och förekomma införande af ett sämre tillstånd. Jag föreställer mig, att den ärade reservanten misstagit sig härutinnan, och att egentliga motivet till berörda vägran är att söka helt enkelt deri, att städerna fruktat att genom bouppteckningsprocentens borttagande och dess ersättning genom beskattning blifva belastade med större utskylder än förut.

Men då den föreslagna lagförändringen icke tvingar städerna att ingå på den nya anordningen, derest de icke finna densamma med sin fördel öfverensstämmande, och med kändedom om alla af det nuvarande systemet härflytande olägenheter och det inom städerna rådande missnöjet dermed, kan jag ej annat än tillstyrka bifall till Betänkandet.

Herr Sven Nilsson: Det skäl, hvarpå man stödt sitt yrkande om afslag å Betänkandet, är hufvudsakligen antagandet deraf, att på landet icke skulle förefinnas den skicklighet och förfarenhet vid upprättandet af så beskaffade handlingar som i städerna. För min del anser jag likväl att i hvarje landsort alltid finnes en eller annan, som i sådana saker besitter lika mycken duglighet och erfarenhet, som trots en eller annan dertill använd magistratsledamot. Ej heller anser jag den omständigheten

bevisa motsatsen, att flera rättegångar om arfskiften uppstå på landet än i städerna; ty dels förrättas vida flera skiften på landet än i staden, och dels skall den, som på sednare stället varit förrättningsman, i de flesta fall döma öfver skiftet; och förhållandet är således i allo ojemförligt.

Jag känner äfven åtskilliga fakta, som ådagalägga att äfven i städerna ganska betydliga misstag vid ifrågavarande förrättningar ega rum. Så har jag sett, huruledes vid ett arfskifte, der sterbhuset besatt egendom både i stad och på land, borgmästare i staden icke kunde förmås att verkställa fördelning af den i staden befintliga egendomen, hvaremot å landet förrättades skifte på den dervarande. Detta tyckes just ej tala till förmån för Magistratens sjelfskrifvenhet. I en annan stad har jag sett upprättas ett arfskiftesinstrument, som utgjordes af en slags promemoria, skrifven på en papperslapp, så stor som vid pass åttendedelen af det papper jag håller i min hand. I denna handling fanns knappast något, som utvisade att den skulle föreställa ett arfskifte; och likväl gällde det ett icke obetydligt bo. Denna lapp utlemnades till någon af sterbhusdelegarne, så att i arkivet finnes icke tillstymmelse till skifte i det boet, och följaktligen ej heller något sådant att öfverklaga.

Jag finner alltså intet skäl att några undantagsförhållanden skola förefinnas i städerna, och jag yrkar derföre obetingadt bifall till Betänkandet.

Herr Rosenberg: Under frågans behandling i Utskottet anfördes flera skäl än de af den ene reservanten andragna för afslag å den Kongl. Propositionen; men så vidt jag följde dem, har jag af dem icke kunnat föranledas att biträda yrkandet om afslag. Frågan rör visserligen nu endast städerna, men granskar man reservationen närmare, synes den dock hafva en vidsträcktare syftning, den reservanten också temligen tydligt antydt.

Meningen med reservationen skulle alltså måhända vara den, att vinna ändringar i alldeles motsatt riktning mot den nu föreslagna; men jag tror icke, att många skola omfatta den meningen och gå tillbaka, sedan de i århundraden fortskridit framåt, helst vi alla känna, huru inom städerna en allmän sträfvan försports att blifva qvitt det nuvarande tvångssystemet med dess olägenheter.

Då härtill kommer, att Kongl. Maj:t afåtit sin ifrågavarande Proposition efter Rikets Ständers derom uttalade önskan, skulle det, åtminstone enligt min uppfattning, strida emot vanlig grannligheten att genom ett afslag å Propositionen visa en uppenbar ovilja mot städernas innevånare.

Jag yrkar alltså bifall, och är öfvertygad att det skall dröja länge, innan man på landet vill underkasta sig ett sådant tvång, som med reservationen åsyftas i fråga om sina förtroendeuppdrag, i synnerhet då till följd af den stigande bildningen de olägenheter, som ännu i någon mån kunna af det nuvarande fria systemet härflyta, alltmer och mer aftaga och förvinna.

Herr O. B. Olsson: För min del vill jag inskränka mig till ett instämmande i den föregående talarens yttrande och yrkande af bifall till Betänkandet.

Herr Ahlgren: Då af de flere talare, som sig yttrat, endast den förste, under åberopande af sin reservations innehåll, yrkat afslag på Utskottets Utlåtande, hvilket jag såsom ledamot i Utskottet biträdt, anser jag mig, enär samma reservation synes inom Kammaren icke hafva några sympatier, icke nu behöfva i något försvar för Utskottets Utlåtande ingå.

Herr Friherre Alströmer: Jag vill endast kortligen tillkännagifva, att jag instämmer med de föregående talarne och yrkar bifall till Utlåtandet; och finner jag särskildt ett skäl härför i den omständighet, att inom många städer för närvarande föregår en ombildning af Magistraternas lönestater, hvarigenom bland annat afses borttagandet af deras sportelinkomster och fastställandet af bestämda lönevilkor. Genom antagande af det föreliggande förslaget skulle ett väsendtligt hinder undanröjas för genomförande af antydda, ganska viktiga reform; och jag tror alltså, att Riksdagen utan tvekan bör gifva sitt bifall åt samma förslag.

Herr Bergström: Jag vet allt för väl, att denna fråga för mången ledamot af Kammaren är en mycket ömtålig fråga; men deri finner jag icke någon anledning att frångå min mening, helst man, efter hvad jag kunnat fatta, icke ens försökt att vederlägga de skäl, jag till stöd för densamma i reservationen andragit.

Man har visserligen åberopat emot mig Rikets Ständers vid 1862—1863 årens riksdag fattade beslut, hvarifrån man, om man ville vara konsekvent, icke borde afvika; men det förefaller mig, såsom man i denna Kammare, efter beslutet sistlidne Lördag rörande frågan om dödsstraffets afskaffande, icke borde såsom stöd åberopa nödvändigheten att vara konsekvent. Har Kammaren denna riksdag kunnat fatta ett beslut, som står i strid med det af Kammaren vid sistlidne riksdag fattade, nog går det då an att icke vidhålla en åsigt, som af Rikets Ständer uttalades för så lång tid sedan som år 1863.

Representanten från Calmar har djerfts påstå, att jag misstagit mig, då jag yttrat, att enligt min öfvertygelse många af de städer, hvilka vägrat att lemna sina Magistrater ersättning för den mistning af sportler, som af den nya lagens antagande skulle blifva en följd, dervid hufvudsakligen åsyftat att åt sig bevara det goda, som gällande lagstiftning bereder dem och förekomma införande af ett sämre tillstånd, och att sådant åtminstone var förhållandet med den största af de tvänne städer, jag har äran representera. I sistnämnda afseende kan jag ej vidgå, att jag gjort mig skyldig till något misstag; ty såsom stadsfullmäktiges i Christianstad ordförande har jag enligt deras uppdrag och å deras vägnar sjelf författat det underdåniga utlåtande i ämnet, som Kongl. Maj:t från stadsfullmäktige infordrat. I detta utlåtande anfördes för den gamla ordningens bibehållande nästan alla de skäl, hvilka jag i min reservation andragit till stöd för mitt yrkande om afslag å den Kongl. Propositionen. Stadsfullmäktige ville, så vidt på dem ankom, förhindra, att det bönhaseri, som i fråga om bouppteckningars och arfskiftens upprättande å landet är rådande, icke finge inträde i städerna.

En annan talare, Herr Rosenberg, har förmenat mig med min reservation åsyfta en förändring af förhållandena å landet. Derutinnan miss-

tager sig Herr Rosenberg. Jag har endast åsyftat och kunde grundlagsenligt endast åsyfta, att lagstiftningen uti ifrågavarande afseende skulle, hvad anginge städerna, förblifva oförändrad. Något annat än afslag å den Kongl. Propositionen har jag ej yrkat, om än min motivering berör förhållandena å landet.

I en tidpunkt, då man söker betrygga egande-, pant- och nyttjanderätt till fastighet genom införande af så kallade fastighetsböcker, hvori skola inskrifvas fång, som grundas å bouppteckningar, arfskiften och testamenten, torde det vara betänkligt att än vidare, än nu är förhållandet, utsträcka friheten för hvem som helst att förrätta bouppteckningar och arfskiften. Dessa viktiga förrättningar verkställas ofta å landsbygden på ett sätt, att man kan gråta deråt. Mätte städerna blifva förskonade från detta elände.

Jag yrkar fortfarande afslag å den Kongl. Propositionen.

Herr Statsrådet von Ehrenheim: Den siste talaren har stödt sitt yrkande om afslag å Betänkandet hufvudsakligen på angelägenheten deraf, att så viktiga förrättningar som bouppteckningar verkställas med all möjlig omsorg och skicklighet; och han har i afseende härå yttrat, att den obegränsade friheten, att till boupptecknings förrättande utse hvem som helst, i landsorten medfört mycken oreda. Jag kan naturligtvis ej jäfva denna den ärade talarens erfarenhet, hvilken är mycket vidsträcktare, än den jag i förevarande ämne kan besitta, men i de orter, der jag dels såsom tillförordnad domare, dels såsom jordegare haft tillfälle att taga kännedom om förhållandena har jag funnit, att ifrågavarande förrättningar gemenligen öfverlemnats åt personer, tillhörande nämnden, eller eljest framstående och förfarne män, hvilka med nödig omsorg och reda fullgjort uppdraget. Jag har dertöre ej inom den orten hört klagomål öfver det fria systemet och tror att man å landet sätter allt för mycket värde derpå för att man skulle vilja utbyta det emot något annat. För dess införande i städerna talar det förhållande att Rikets Ständer i skrifvelse af den 18 Februari 1863 påyrkat att Magistraternas rättighet att hålla bouppteckningar skulle upphöra, äfvensom att redan vissa klasser i städerna genom särskilda författningar äro berättigade att välja bouppteckningsmän.

Då dessutom den Kongl. Propositionen icke innefattar något obligatoriskt stadgande, utan lemmar fritt åt de städer, hvilka vilja hålla på den gamla ordningen, att dervid förblifva; men deremot äfven öppnar tillfälle för kommuner, som anse olägenheterna af det nuvarande systemet öfvervägande, att åstadkomma en förändring i friare rigtning, synes detta förslag böra tillfredsställa alla anspråk.

Herr Lindström: I likhet med de fleste föregående talarne, anser jag en återgång från de i fråga om boupptecknings förrättande på landsbygden bestående förhållanden till de gamla föreskrifterna lika litet tänkbar, som önskvärd; men det oaktadt måste jag förena mig med den förste värde talaren i yrkandet om afslag å Betänkandet — om än på helt andra grunder, än dem han i sin reservation utvecklat.

Man kan icke annat än känna sig tacksam öfver alla de vackra ord, hvarmed representanterne från landsbygden uttalat sig till städernas bästa och till förmån för deras likställighet med landsbygden i fråga om utseende af bouppteckningsförrättare. Den omständighet, att frihet härutinnan var städerna förmenad, föranledde ock, såsom bekant, Rikets Ständer vid 1862--1863 årens riksdag att till Kongl. Maj:t ingå med hemställan om utsträckande till städerna af de föreskrifter, som i förenämnda hänseende å landet voro gällande. Men denna hemställan afsåg ingalunda, att regleringen skulle ske på det sätt, som genom det nu framlagda förslaget åsyftas, och aldrarnist att frågan om bouppteckningsprocenten skulle ordnas af städerna sjelfva, utan meningen var väl den, att de ifrågavarande förändringarne skulle på bekostnad af allmänna medel bringas till stånd.

Om man nu rätt läser Kongl. Maj:ts af Utskottet tillstyrkta förslag till förordning, skall man finna, att ingen egentlig fördel genom dess antagande skulle städerna tillskyndas, men att deremot åtminstone den påföljd deraf skulle uppstå, att den nu rådande olikhet i lagstiftningen ytterligare blefve ökad. Icke blott att en särskild lag vore gällande på landet; men äfven ibland städerna skulle olikhet uppstå, i det somliga bibehölle den gamla ordningen, och andra möjligen samtyckte att underkasta sig ökade utskylder till ersättning för tjenstemännens, genom bouppteckningsprocentens försvinnande, minskade sportelinkomster. Och för närvarande finnes i afseende å bouppteckningsprocentens användande tvänne alternativer: antingen har man, efter fastställande af Magistratens löner till visst bestämdt belopp, anslagit bouppteckningsprocenten till denna eller andra allmänna utgifter, eller ock utgår den direkt från sterbhusen till bouppteckningsförrättaren och utgör en del af hans sportelinkomster.

Jag medger nu gerna, att bouppteckningsprocenten, i förhållande till det biträde, som man vid förrättningens verkställande, noga räknadt, har att påräkna — och som ofta nog inskränker sig dertill, att instrumentet öfver förrättningen erhåller en viss yttre form, — är allt för betungande, beräknad, som den är, efter summa inventarii; men i de städer, der den ingått i beräkning vid regleringen af Magistratens löner eller andra kommunen åliggande utgifter, kommer sannolikt någon ändring härutinnan icke att ega rum. Åtminstone har Göteborgs stad, der en sådan reglering egt rum, protesterat emot bouppteckningsprocentens borttagande. Jag vill ej biträda denna protest; men då jag icke tror, att det nu framlagda förslaget medförer den åsyftade likheten emellan stad och land, så nödgas jag yrka afslag å Betänkandet.

Herr Ola Jönsson: Den ärade reservanten har i sitt sednaste anförande funnit beklagligt det sätt, hvarpå bouppteckningar och arfskiften på landet upprättas. Deremot har Herr Statsrådet Ehrenheim förklarad, att hans erfarenhet ledde till motsatta resultat. Det skulle således väl egentligen vara i Skåne, som förhållandet gestaltat sig på det af reservanten anmärkta sättet; men för min del har jag något svårt att fatta detta, då jag har mig bekant, att till och med af stadsinneväranne inom denna provins, der nemligen de äro berättigade att till boutredningens

verkställande anlita andra än magistratspersoner, landtmän ofta erhålla detta förtroende; och att hvad beträffar dem, som bo närmast städerna, det aldrig inträffar att en magistratsperson för sådant ändamål tillkallas. Skulle det nu verkligen förhålla sig så, som talaren uppgifvit, att landtmännen så illa afbördade sig uppdraget, så återstår att förklara anledningen hvarför man likväl företrädesvis vänder sig till dem.

Hvad nu beträffar den Kongl. Propositionen, så lemnar den ju städerna fritt val, att bibehålla den gamla ordningen eller befria sig från dess olägenheter; och jag kan derföre icke inse annat, än att densamma bör med tacksamhet antagas.

Herr C. A. Larsson: Då den reservant emot detta Betänkande, hvilken nyss hade ordet, behagade, såsom det tycktes, sig till berömmelse anmärka, att ingen ens gjort sig mödan att vederlägga hans motivering, har jag begärt ordet för att taga honom ur sin villfarelse genom att visa att detta både lätt och grundligt låter sig göra.

Det första argumentet går derpå ut, att arfvingar — nemligen på landet — stundom lemnat sitt förtroende åt personer, hvilka icke varit skickliga att verkställa det dem gifna uppdrag.

Det må visserligen vara en sanning, att detta förhållande kan hafva inträffat en eller annan gång, men icke lär det dock kunna antagas såsom en regel, att delegare i sterbhus utse okunniga personer till detta bestyr, utan söka de väl att få så skicklige män, som möjligen finnas att tillgå på landsbygden.

Derefter yttrar reservanten, att, då uppteckning af död mans bo icke förrättades med urskiljning, förfelades dess ändamål att, så vidt ske kunde, grundlägga en säker kännedom om sterbhusets tillhörigheter samt dessas beskaffenhet och värde.

Men kunna väl gerna finnas säkrare kontrollanter i detta hänseende än just arfvingarne sjelfve. Man kan vara förvissad, att de icke önska att dölja en enda silfversked, utan leta de snarare i hvarje vrå och gömsle och söka att få upp allt hvad som står att finna i bouppteckningen. Och jag tillåter mig hysa vissa tvifvelsmål, om Magistraten förfar med samma noggrannhet vid dylika förrättningar i städerna. Detta var N:o 2.

Det tredje skälet skulle vara, att erfarenheten vittnade, att ganska många bland de vid domstolarne å landet förekommande rättegångar ledt sitt ursprung från felaktiga bouppteckningar och derpå grundade origtiga arfskiften. Att förekomma sådant beror dock uppenbarligen på domrarnes sjelfve, ty de hafva i sin magt att förklara, att den, som blifvit känd för att göra bouppteckningar på ett dåligt och otillfredsställande sätt, icke vidare får användas till detta bestyr. Reservanten invänder häremot visserligen, att det vore svårt, att, utan närmare kännedom om boet, i förtid ingå i bedömande af uppteckningens giltighet. Men detta medgifvet, är å andra sidan ganska säkert, att, om det inträffat en gång, att en person visat sig icke vara tillförlitlig såsom bouppteckningsman, man kommer ihåg det nästa gång, då någon dylik uppteckningshandling förekommer från den personen. Det förtroende han haft lär icke heller fortfara länge. Ryktet om hans oduglighet sprider sig snart omkring och han kan sedermera icke få många bouppteckningar att förrätta. Genom Kongl.

Brevet den 27 Maj 1801 vore väl — fortsätter reservanten — stadgadt, att häradshöfdingarne skulle, vid boupptecknings- och skiftesinstrumenternas emottagande, noga tillse, att icke oskicklige och okunnige personer finge med sådana förrättningar sig befatta. Härom har jag redan yttrat mig till en del, men i öfrigt torde något hvar få medgifva, att ganska stora konsiderationer hos landtdomaren i detta hänseende eger rum, ty man ser ofta dylika uppdrag opåtaladt utföras af personer, hvilka äro allt annat än "kunnige och skicklige", men de hindras icke derifrån, derför att domaren icke vill kränka den valrätt allmogen på landet i denna del har sig medgifven och han inser att den får lof att se på kostnaderna, hvilka, om spränglärdt folk skulle dertill begagnas, blefve alltför dryga. I allt fall ligger det således i domarens vårdnad att förekomma dylikt, om han vill; men ganska aktningvärdt är det utan tvifvel, att han visar sig tolerant, då inga gröfre fel förekomma.

Reservanten, som för sin del icke tänker att instämma i anförda klagan, tror för öfrigt, att hvar och en, som förvaltar domare-embete å landet, skall erkänna befogenheten af densamma. Han tillägger att annorlunda och bättre hafva förhållandena deremot gestaltat sig i städerna till följd af den städernas Magistrater tillagda rättighet att, der ej annorlunda vore stadgadt, förrätta bouppteckningar och arfskiften. Men dessa lyckliga förhållanden kunna ju fortfara hädanefter lika väl som hitintills. Icke lägger lagförslaget något hinder i vägen för de städer, som önska bibehålla sina Magistrater såsom bouppteckningsförrättare, att göra det. Det är endast tvånget för städerna, som blifvit borttaget.

Reservanten lofprisar också det sätt, hvarpå dessa förrättningar verkställes i städerna, der det i allmänhet icke gifvit anledning till klander eller föranledt rättegångar. Friheten på landet tycker han icke om. Visserligen finnas — anmärker han — äfven i städerna sterbhus, hvari delegarne på grund af undantagsstadganden åtnjuta enahanda frihet. Men han skyndar att förklara, att i sådana sterbhus delegarne vanligen äro så upplysta, att de till fullo inse vådan af att lemna sitt förtroende åt okunnige och oskicklige boutredare. Jag undrar dock, om detta antagande verkligen är så riktigt. Männe icke i allmänhet de, som veta sig icke vara några förstasigpåare, i allmänhet äro misstänksamare och mera varsamma än de, som tro sig kunna göra allting sjelfva — och att de derför låta sig angeläget vara att skaffa personer, som äro fullt pålitliga.

Slutligen och huru önskvärdt det än kan vara att i ett ämne, som faller under allmänna lagen, likhet i bestämmelser må råda, finner reservanten dock olämpligt att tillvägabringa sådan likhet derigenom, att man inom de rättskretsar, hvarest ett bättre tillstånd eger rum, inför det sämre, som råder i allmänhet. Åter en kompliment till landsbygden. För öfrigt framkallar denna punkt från min sida enahanda svar, som jag förut lemnat. Det kommer att bero på städerna sjelfva att bevaka sin rätt och sitt bästa. Olikheten blir blott den, att det förmynderskap, hvari de hittills lefvat, kommer att upphöra.

Då alltså icke återstår ett enda skäl af de många, reservanten bemödat sig att uppställa, och jag gjort mig mödan att uppräknat, om man icke

icke vill tästa sig vid den, som Herr Rosenberg bemött och jag därför förbigått, torde det hela af hans opus få härmed anses till fyllest vederlagdt.

Herr Staaft: Jag kan för min del vitsorda det af Herr Bergström anmärkta förhållandet, att bouppteckningar och arfskiften mången gång och icke sällan varit af sådan beskaffenhet, att de lemnat mycket öfrigt att önska, och jag får derföre äfven erkänna, att det i min tanke vore af stor nytta, om genom inrättande af en särskild "skifteret" uppteckningen och värderingen af död mans bo öfverlemnades åt kunnige och skicklige män. Men då *nu* icke är fråga om någon dylik inrättning utan blott om likställighet emellan stad och land, och då i städerna stort missnöje länge varit rådande öfver det närvarande förhållandet — hvilket missnöje dock hufvudsakligen grundar sig på grunden för beräkningen af sjelfva afgiften — så tror jag det icke vara skäl, att Kammaren afslår Utlåtandet; hvarföre jag förenar mig med dem, som yrka dess godkännande.

Herr Östman: Jag vet ej, hvarföre städernas innevånare skola mera stå under förmynderskap än andra menniskor, ty ingen lärer väl kunna föreställa sig, att det i städerna skall förefinnas brist på personer utom magistraten, som äro kunnige att uppgöra bouppteckningar och arfskiften, då sådana icke ens saknats på landet. Jag har som ledamot biträdt Häradsrätten i trettiofire år och kan icke erinra mig, att mera än trenne bouppteckningar varit så illa uppgjorda, att de vid granskningen måst till ny åtgärd återlemnas. Och om förhållandet i detta hänseende kunnat vara så godt på landet, innan skolundervisningen var så allmänt utbredd som nu, bör man väl nu så mycket mindre behöfva der befara brist på dugliga personer, som folkupplysningen är i jemnt stigande. Aldra minst bör man hysa farhåga för brist på kunnige och skicklige gode män i städerna: och är det af sådan anledning jag yrkar bifall till Lag-Utskottets Betänkande.

Herr *A. W. Nilson*, som begärt ordet, inskränkte sig till att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr *Carlson*: Såsom ombud för tvänne af rikets städer får jag äran tillkännagifva, att jag kommer att rösta för bifall till hvad Kongl. Maj:t i föreliggande förordning föreslagit samt Lag-Utskottet på grund deraf hemställt och tillstyrkt.

Det blifver ju de respektive stadskommunernas frihet att sjelfva besluta huru de önska i det förevarande hänseendet.

Herr *Murén*: Äfven jag tillstyrker bifall till Utskottets förslag. Jag tror, att de betänkligheter, som här blifvit framställda mot medgifvande af den frihet, som genom denna förordning beredes städerna, äro öfverdrifna. För min del anser jag, att bouppteckningar och äfven arfskiften efter den nya författningen skola blifva, om också icke i formen, dock i verkligheten mera pålitliga och rättsenliga än hvad hitills under-

stundom inträffat i städerna. Hvar och en torde hafva erfarenhet af, att den procent, som ur död mans bo skall utgöras såsom ersättning åt städernas magistratspersoner, erlagts med motvilja, isynnerhet derföre att den beräknats på ett sätt, som i alla tider varit öfverklagadt. Det har händt, att sterbhus blifvit insolventa, emedan bouppteckningskostnaden utgår af bruttosumman men icke af behållningen; — och detta kan ju icke försvaras.

Frågan om en ändring i detta missförhållande är en uppgift, hvilken länge varit sökt och som bäst torde lösas såsom här är föreslaget. Det kommer då att bero på städerna sjelfva att komma till ett rättsenligt förhållande i detta fall genom att anslå särskilda medel till sina embetsmän i stället för den sportelinkomst de förlora. Det visar sig också, att den öfvervägande delen af städerna gått in på att utgifva sådan ersättning och det lider intet tvifvel, att ju icke de öfriga skola följa efter. Jag tror derföre, att målet kan vinnas på den här föreslagna vägen och det vore ledsamt, om detta tillfälle, som nu är erbjudet, icke begagnades att få denna angelägenhet ordnad på frivilligt sätt.

Herr Jan Andersson: På de skäl Lag-Utskottet anført anser äfven jag, att Kongl. Maj:ts förslag till förordning, som nu föreligger, bör antagas af Kammaren. Jag tror för min del att städerna böra vara lika berättigade att fritt välja gode män att förrätta bouppteckningar och arfskiften som landsbygdens innevånare, och jag tillstyrker fördenskull bifall till BetänkanDET.

Herr Åke Andersson: Lika med föregående talare yrkar jag bifall till Utskottets Utlåtande hufvudsakligen af det skäl, att hvad som är lag i stad har sken af lag på landet eller åtminstone begagnas såsom en praxis, nemligen deruti att bouppteckningsmän beräkna i arivode en procent af så väl fast som lös egendom, antingen boet är skuldsatt eller icke.

Herr Ridderstad:

Efter sålunda slutad öfverläggning och sedan Herr Talmannen upptagit de gjorda yrkandena om dels bifall och dels afslag, blef utlåtandet bifallet.

§ 5.

Förekom till handläggning Lag-Utskottets Utlåtande N:o 7, i anledning af väckta motioner om upphäfvande af Kongl. Brevet den 22 Mars 1803 och sista momentet i 37 § af 17 kapitlet Rättegångsbalken.

Utskottets förra hemställan angående upphäfvande af Kongl. Brevet den 22 Mars 1803.

Sedan Herr von Gegerfelts vid utlåtandet fogade reservation på Herr Bovins begäran blifvit uppläst, yttrade

Herr Bovin: Det är kändt, att vår lag innehåller åtskilliga bestämmelser derom, att ingen för brott tilltalad, men dertill ej lagligen förvunnen person får på något sätt pinas eller genom några mer eller

mindre våldsamma medel tvingas till bekännelse. Denna föreskrift återfinnes öfverallt i lagen och utgör dess genomgående princip. Genom åtskilliga påminnelser har Kongl. Maj:t erinrat om iakttagande af detta stadgande. Men under den period, då lagar stiftades utan medverkan af Rikets Ständer, utfärdades flera reskripter, som medgäfvos undantag derifrån; och 1803 års Kongl. Bref anses såsom en kodifiering af dessa spridda undantagsförfattningar.

Gifvet är emellertid, att, om man icke skall med det obehagliga namnet tortyr benämna den åtgärd, som blifvit legaliserad i den del af berörda Kongl. Bref, jag afsett i min motion, den dock måste anses vara ett på sidan af lagen antaget sätt att förmå den anklagade till bekännelse. Ty om efter slutad ransakning och sakens fortgång genom alla instanser laga bevisning *icke* förekommer, hemställer jag, huruvida det kan vara rättsenligt att för längre eller kortare tid — ofta nog för hela lifstiden — hålla den tilltalade häktad för att på sådant sätt söka framtinga bekännelsen.

Till försvar för denna åtgärd kan visserligen anföras, att den en eller annan gång medfört åsyftad verkan. Men å andra sidan, om en stor del af dessa för brott misstänkte individer förvarats i häkte under längre tid, utan att någon bevisning kunnat åstadkommas; huru förhåller det sig med dem? Skall man antaga att de äro skyldige eller männe icke snarare, då ingen bevisning vunnits, att de äro oskyldige? Mig synes det vara bättre och öfverensstämmande dessutom med andan i vår lag, att några skyldige gå frie än att en oskyldig straffas.

De principer, som uttalas i 1803 års Bref, äro för öfrigt icke Svenska, utan hemtade från den Tyska och Franska lagen, men redan för många årtionden sedan hafva dessa lagar befriats från dylika stadganden, under det att de finnas kvar hos oss och ännu tillämpas.

Ett slags skäl skulle ligga i den omständigheten, att en person, som icke blifvit fullt öfverbevisad, men befinnes våldig för allmänna säkerheten, kan insättas på bekännelse och *sålunda* göras oskadlig för samhället. Men vi hafva dock polisförfattningar, hvilka, om behofvet kräfver, äro tillräckliga att förekomma våldsgerningar af dylika subjekter, utan att man behöfver på sätt och vis döma någon för brott, hvartill han icke blifvit förvunnen. Jag nämner i sådant afseende Kongl. Maj:ts stadga af år 1846 angående försvarslöse och till allmänt arbete förfallne personer, med de deri genom Kongl. Kungörelsen den 13 Juli 1853 gjorda ändringar och tillägg. Genom tillämpning af dessa förändringar kan man i väsendtlig mån inskränka friheten för personer, som man misstänker skola missbruka den.

På de skäl jag nu anført yrkar jag afslag å Lag-Utskottets Betänkande i denna del och yrkar bifall till Herr von Gegerfeldts reservation.

Herr Staaff: Jag vill inskränka mig till att instämma med den förre talaren. Då man befinner sig på den punkt, att man icke med öfvertygande skäl och bevis kan förmå en anklagad till bekännelse, och lagen sålunda är kraftlös, så återstår sedan enligt nuvarande förhållanden ej annat än tortyr, och såsom något annat kan det nuvarande stadgandet

om anklagades insättande på bekännelse icke qualificeras. Jag yrkar bifall till Herr von Gegerfels reservation.

Herr Ahlgren: Jag ber att få fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att Lag-Utskottet, hvaraf jag är ledamot, icke ansett sig kunna tillstyrka ifrågavarande motion, så länge gällande lag fordrar såsom fullt bevis till den anklagades fällande i grofva brottmål antingen två vittnens sammanstående intyg om brottet och gerningsmannen, eller ock dennes frivilliga bekännelse, som, då saken går å lif, tillika måste vara af omständigheterna bekräftad.

Upphäfdes ifrågavarande Kongl. Bref, så skulle, med den stränga fordran af omedelbar bevisning, som lagen stadgar, en moraliskt fullkomligt öfverbevisad brottsling, endast derföre att han med hårdnackad fräckhet fortfor att förneka sitt brott, undgå all straffpåföljd. För öfrigt har det visat sig, att den ifrågavarande åtgärden att insätta dylika brottslingar på bekännelse ganska ofta ledt till det åsyftade ändamålet. Jag kan i detta afseende åberopa en aktad jurist, som är ledamot af denna Kammare, ehuru för närvarande icke tillstådes, hvilken sagt mig att han haft ransaking nästan samtidigt med icke mindre än sju grofva brottslingar, deribland tre mördare, hvilka alla, fräckt förnekande sina brott, genom att kvarhållas i fängelse inom kort tid blifvit bragta till att erkänna sin brottslighet, om hvilken full moralisk, ehuru naturligtvis icke alldeles fullkomligt juridisk, visshet förefanns, förrän brottslingarne på bekännelse insattes. Hade emellertid Rättegångsbalken i den ofvanantydde delen nu kunnat förändras, skulle Lag-Utskottet troligen utan all tvekan hafva tillstyrkt upphäfvandet af det i 1803 års Kongl. bref innehållna stadgandet. Man har här sagt, att en stor mängd personer genom att sitta på bekännelse blifvit kvarhållne i fängelse 10—12 år, ja hela sin lifstid, men denna uppgift måtte grunda sig på något misstag. Hvad utlandet beträffar, så har man der ändrat fordringarne för bevisning, innan man företagit ändring i det syfte, som förevarande motion afser. I min egenskap af ledamot i det Utskott, som behandlat motionen, har jag ansett mig böra afgifva denna förklaring, men framställer icke nu något yrkande.

Herr Hessle: Under åberopande af min i frågan afgifna reservation vill jag inskränka mig till det yttrandet, att då Utskottet sagt, att 1803 års Kongl. Bref har sin grund i Rättegångsbalkens stadgande om hvad för full bevisning erfordras, och att om Rättegångsbalkens stadgande i detta afseende blefve förändradt, Utskottet gerna bifölle den af motionären föreslagna förändringen, så ligger uti detta å Utskottets sida ett erkännande deraf att stadgandet i 1803 års Kongl. Bref hvilat på en oriktig grund. Jag yrkar således bifall till Herr Bovins i detta ämne väckta motioner.

Herr Rosenberg: Jag instämmer med Herr Hessle och vill tillika fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att här finnas icke mindre än åtta reservanter emot Utskottets mening, eller lika många som de hvilka röstat för densamma. Det är således fråga om att besluta antingen i likhet med den ena hälften af Utskottet eller med den andra. Jag för min

del röstar med reservanterne och yrkar bifall till Herr von Gegerfelts reservation.

Herr Uhr: Jag har ifrån början varit emot Utskottets mening och har nu blifvit ytterligare stärkt i min åsigt, att ingen kan eller bör fällas utan genom en frivillig bekännelse. Men en genom fängelse framkallad bekännelse, den är icke frivillig, den är tvungen. Jag yrkar afslag å Utskottets Betänkande och bifall till reservationen.

Herr Bjerkander: Man har här yttrat, att Kammaren borde fästa afseende vid reservanternas stora antal. Jag för min del fäster mig icke vid, om reservanterne äro åtta eller färre. Jag tror att hvar och en bör hålla sig till saken och yttra sig efter sin öfvertygelse. Då hos oss fordras sådana bevis för en grof brottslings fällande, som icke i utlandet anses nödvändiga, så kan icke, efter min tanke, främmande länders exempel här åberopas. Jag kan icke inse hvilken fara ligger i Utskottets mening. Det står icke i den nu gällande lagen, att han skall pinas till bekännelse, han skall endast hållas i förvar och till tjenligt arbete. Jag tror att man genom att antaga reservanternes mening skulle handla alltför partiskt emot brottslingarne, utan att besinna pligten mot samhället. Om sådana grofve brottslingar som de, om hvilka här är fråga, utsläppas, så är det exempel på att de söka hämnas på dem som angifvit dem och begå ännu gröfre brott. Vill man hafva ändring i lagens stadgande, att en för groft brott anklagad och med öfver half bevisning förvunnen, samt för allmänna säkerheten vådlig person skall till arbete och i rängsligt förvar hållas, så måste Rättegångsbalken, i hvad fordringarne på full bevisning angår, också ändras. Till dess det skett, bör man för den allmänna säkerhetens skull akta sig att icke taga steget alltför långt. Jag yrkar bifall till Utskottets Utlåtande.

Herr Anders Ericsson: Som det är emot hela vår lags anda att, under hvad namn det vara må, pina eller tvinga någon till bekännelse, och fängelse väl måtte skola anses som en pina och ett tvång, så kan jag för min del icke biträda Utskottets mening, utan önskar att det ifrågavarande stadgandet måtte ur lagen utgå, då en oskyldig derigenom möjligen kunde komma att oförtjent lida. Jag förenar mig därför med Herrar Bovin, Staaff och Uhr och yrkar bifall till Herr von Gegerfelts reservation.

Herr Ola Jönsson: Jag har under diskussionen ofta hört, att man skall hålla på rättsprinciper. Ingen sådan kan väl vara tydligare än den, att hvar och en, som icke öfverbevisas om ett brott, skall blifva fri. Jag hade icke väntat, att min aktade vän Bjerkander skulle förordat bibehållandet af ett så grymt och farligt stadgande. Det är ju exempel på att oskyldige varit häktade hela sin lifstid, och först efter deras död har blifvit ådagalagdt att de varit oskyldige. Männe icke ansvaret för sådana gräsliga händelser återfaller snarare på dem som stifta sådana lagar, än på dem som endast tillämpa dem. Jag yrkar bifall till den af reservanterne framställda åsigten.

Herr C. A. Larsson: Det Kongl. Bref, som här är i fråga, har utlevat sin tid. Man vet att inom Högsta Domstolen dess giltighet varit satt i fråga, och det är nu skäl att det till sin verkan utplånas. Har en sådan på bekännelse insatt usling väl en gång blifvit utsläppt, så är han sedan olycklig för hela sin tid och blifver en börda för samhället. Att åtta tänkande och erfarne män inom Utskottet yttrat sig emot bibehållandet af denna omenskliga lag är en säker borgen för att dess afskaffande kan på goda grunder beslutas, och jag kan derföre icke annat än lägga Kammaren på hjertat att icke låta den förseglade sedeln afgöra denna humanitetsfråga.

Herr Per Nilsson från Christianstads län förenade sig med Herr C. A. Larsson.

Herr Sven Nilsson: Det heter i det ifrågavarande Kongl. Brevet: "Då skäl förekomma, att en för groft brott anklagad, som, ehuru i det närmaste öfvertygad, likväl nekar till brottet och derföre ej kan anses fullt förvunnen, men *hvars ondska och vanart* göra hans vistande på fri fot för den allmänna säkerheten vådligt", så bör en sådan på längre eller kortare tid på bekännelse hållas i fängelse eller till allmänt arbete å fästning. Det är således icke nog med att han är anklagad och i det närmaste öfvertygad om ett groft brott, han skall äfven i öfrigt hafva ådagalagt ondska och vanart på annat sätt, samt visat sig för den allmänna säkerheten vådlig. Att samhället sätter sig i säkerhet emot en sådan person, deri ser jag ingenting ondt, utan önskar att det Kongl. brevet måtte stå kvar och yrkar bifall till Utskottets Utlåtande.

Öfverläggningen förklarades slutad. Enligt de yrkanden som derunder förekommit dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på afslag å berörda hemställan samt antagande i stället af Herr von Gegerfeldts reservation, blefvo af Herr Talmanen nu framställda propositioner, hvilka besvarades med blandade ja och nej; och då derjemte omröstning äskades, blef sådan företagen enligt en så lydande, nu uppläst och justerad voteeringsproposition:

Den, som bifaller Lag-Utskottets förra hemställan i dess Utlåtande N:o 7,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å berörda hemställan, för sin del beslutat, att den genom Kongl. Brevet den 22 Mars 1803 bestämda rätt att till bekännelse hålla i fängelse en för groft brott tilltalad, men ej dertill fullt förvunnen person skall anses upphäfvän.

Vid sedlarnes öppnande funnos 58 ja och 69 nej, hvadan beslutet utfallit i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Utskottets sednare hemställan om upphäfvande af sista momentet i 17 Kap. 37 § Rättegångsbalken.

• Bifölls.

§ 6.

Föredrogs Lag-Utskottets Utlåtande N:o 8, i anledning af väckt motion om upphäfvande af frälsemäns forum privilegium.

Herr Bjerkander: Nog har jag under min riksdagsmannatid flera gånger erfarit att motioner, synnerligast sådana som kommit till Lag-Utskottet, blifvit obesvarade, men ett sådant slarf, eller hvad man skall kalla det, som att ett Riksdagens beslut icke blifvit expedieradt, det kan jag icke påminna mig. Det skulle sålunda kunna inträffa, att flera Riksdagens beslut af ett Utskott helt enkelt läggas å sido eller glömmas, och att man i följd deraf skall nödgas att väcka frågorna å nyo samt på nytt behandla dem. Jag vet icke att man kan pålägga den eller dem det vederbör något ansvar för ett sådant handlingsätt, men för min del anser jag att den eller de skyldige väl borde betala den kostnad, som genom denna oförsvärliga försumlighet åstadkommes. För denna gången får man dock väl låta det bero. Jag har likväl icke ansett en sådan sak böra passera oanmärkt.

Herr C. A. Larsson: Jag begärde ordet, derföre att jag trodde att Herr Bjerkander ämnade att yttra sig emot förslaget. Skulle vi i den sak hvarom Herr Bjerkander talat, processa med Lag-Utskottet, kunde detta kanske draga så långt ut på tiden, att vi derigenom icke hunne att få sjelfva motionen afgjord.

Vidare anfördes ej och Utlåtandet bifölls.

§ 7.

Förekom ånyo till behandling utdrag af Första Kammarens protokoll, N:o 89, med delgifvande af det beslut, hvarigenom nämnde Kammare bifallit dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 3, angående väckt förslag om tillåtelse för enskilda läroverk att få sina afgående lärjungars mogenhet pröfvad af egna lärare under tillsyn af Statens censorer.

Herr Bergström yttrade:

Sedan berörda protokollutdrag och utskottsbeslut blifvit upplästa, yttrade

Herr Bergström: Jag yrkar, att Första Kammarens nu föredragna beslut öfverlemnas till behandling af denna Kammares Tillfälliga Utskott N:o 1, som har att handlägga frågor rörande undervisningsväsendet.

Herr Siljeström: Jag är förekommen af Herr Bergström och ber att få instämma i hans yrkande.

Herr Leffler: Med de tvänne sista talarne instämmer jag deri, att beslutet i fråga må remitteras till Kammarens Tillfälliga Utskott för frågor rörande undervisningsväsendet, och jag önskar nu blott att få vid remissen bifoga några mindre anmärkningar.

Etter min tanke har här lemnats en alltför stor frihet åt dessa enskilda läroverk, och jag skulle derföre i afseende på deras beskaffenhet velat hafva stadgade några bestämmelser i den rigtning, att de skulle vara öfverensstämmande med Statens läroverk *icke* i sin inre organisation, men i sina yttre förhållanden, såsom lärjungarnes antal och dylikt.

Framför allt har jag funnit de fordringar, hvilka man ställt på föreståndarne för sådana läroverk alltför liberala. Det heter nemligen, att läroverken "skola förestås af dertill skicklige och i sina orter väl ansedde män". Jag frågar blott härvid, om det verkligen är lämpligt att så vind för våg kasta dessa undervisningsanstalter, som till och med äro ämnade att ega dimissionsrätt till universitetet, i händerna på snart sagdt hvem som helst. Här står visserligen, att föreståndaren skall vara en skicklig person; men här fins dock ingenting stadgad derom, huru och af hvem denna skicklighet skall pröfvas. Jag föreställer mig dock, att det för föräldrar och målsmän vore nödvändigt veta och hafva garanti för, att föreståndarebefattningen sköttes af en person, så dokumenterad, att derigenom lemnades ett betryggande, att han kunde förestå en så vigtig och magtpåliggande plats. Jag föreslår derföre en förändring af föreliggande beslut i den rigtning, att föreståndarne för dessa enskilda undervisningsanstalter, hvilka äro med Statens högre elementarläroverk jemförliga, skola vara så dokumenterade, att de äro kompetente till rektorsbefattning vid Statens läroverk. Föreliggande Första Kammarens beslut i frågan skulle enligt detta förslag ändras så, att dess första punkt finge följande lydelse: "att Riksdagen ville i underdånighet anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t i nåder tillåta, att den i Kongl. Förordningen af den 11 April 1862 föreskrifna mogenhetspröfningen finge, inför de för sådant ändamål förordnade censorer, hädanefter afläggas äfven vid enskilda undervisningsanstalter, hvilka äro med Statens högre elementarläroverk jemförliga och förestås af i sina orter väl ansedde män, som genom aflagda lärdoms- och undervisningsprof gjort sig kompetente att rektorsembete vid Statens läroverk förvalta, med vilkor att de om en sådan förmån göra underdånig hemställan samt till Chefen" etc. Jag anhåller att detta mitt förslag måtte få åtfölja remissen till Utskottet, om en sådan af Kammarerna beslutas.

Etter sålunda slutad öfverläggning blef den i nu föredragna protokollsutdrag omförmälda fråga, jemlikt 63 § 3 mom. Riksdagsordningen, hänvisad till denna Kammares Tillfälliga Utskott N:o 1.

§ 8.

Föredrogs Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts N:o 3 Betänkaude N:o 1 (i samlingen N:o 1), angående Herr *O. P. Rylanders* motion, N:o 91, om ändring i Kongl. Förordningen den 11 Juli 1862, rörande allmänt ordnande af presterskapets inkomster.

Utskottets yttrande öfverst å sidan 2.

Godkändes.

Utskottets hemställan i slutet af Betänkandet.

Herr A. W. Nilson: Jag tror, att motionären icke saknat skäl att fästa Riksdagens uppmärksamhet på ett förhållande, som inom åt-

skilliga församlingar eger rum, när vederbörande presterskap, äfven der den nya löne regleringen kommit till stånd, börjat söka sig tillfälle att på extra väg beskatta sina församlingsboar. Den Kongl. författningen af den 11 Juli 1862 bestämmer visserligen, "att all betalning till presterskapet för särskilda förrättningar skall upphöra", men det är dock dervid att bemärka, att det icke är i nämnda författning föreskrifvet, hvar dessa förrättningar skola förrättas. Nu stadgar likväl kyrkolagen, att åtskilliga sådana skola förrättas i kyrkan eller när allmän gudstjenst hålles; hvaraf följer, att, om en församlingsmedlem skulle önska en sådan förrättning verkställd i sitt hem eller annorstädes, presten, enligt Kyrkolagen, ej är skyldig efterkomma en dylik önskan. Om han det oakadt gör det, så händer dock ofta att han deraf tager sig anledning att fordra särskild betalning för sitt besvär att infinna sig i den sökandes hem eller på annat ställe, dit han ej var ålagd komma. Derigenom florerar nu på många ställen lika mycket som förut det sportelsystem, som man vid lönekonventionernas uppgörande velat hafva afskaffadt och som det vore önskligt att kunna få genom tydlig lag helt och hållet förbjudet. Emellertid finner jag väl, att Utskottet i denna fråga icke kunnat komma till något annat resultat än det gjort, och min åsigt är, att man härutinnan rätteligen bort vända sig emot Kyrkolagen och i densamma söka ändring. En sådan ändring har dock nu ej blifvit föreslagen, hvarföre jag, ehuru till fyllest uppskattande de verkliga för handen varande skäl, som föranledt Herr Rylanders motion, ej finner annat vara att göra än bifalla Utskottets Betänkande.

Herr John Ericson: Då författningen af den 11 Juli 1862 tillkom, skedde det efter Kongl. Maj:ts föregående Proposition till Rikets Ständer och i afsigt att så reglera förhållandet emellan församling och dess presterskap, att den obehagliga och olämpliga ställning, hvari presten stod till sin församling genom det ovissa och invecklade i aföningsättet, skulle upphöra, och i stället en bestämd lön åt hvarje ordinarie prestman anslås, hvarigenom man betalade i ett för allt och således alla afgifter för särskilda förrättningar försvunno. Nu förekommer emellertid, att presterskapet, åtminstone med sken af laglig rätt, kan fordra betalning för dylika förrättningar — när det, enligt Kyrkolagen, icke är skyldigt göra dem annorstädes än vid kyrka eller der allmän gudstjenst hålles vid *de* tillfällen, då de, efter församlingsmedlems önskan, försiggå i hans hem, hvilket, som man vet, ofta är fallet vid barndop, vigsel, kyrkotagning o. s. v. Löne regleringsnämnderna hafva i allmänhet ej ansett sig, på grund af Kongl. författningen, kunna bestämma, att presten skall för intet göra dessa förrättningar, då de ej ske vid kyrkan: de hafva i många orter ej ens yttrat sig derom. Således kvarstår, om med eller utan skäl vet jag icke, å presterskapets sida en förment rättighet att få betaldt för sådana förrättningar, då de göras i församlingsbos hemvist. Utskottet säger visserligen, att numera presternas löner äro så beräknade, att all betalning till dem för särskilda förrättningar kan upphöra, och att således Herr Rylanders motion icke må till någon vidare åtgärd föranleda; men Utskottet har härvid förbisett, att, genom sammanställning af Kyrkolagen och bemälda Kongl. Författning, man icke kan få tydligt för sig, huruvida prest eger

uppbära betalning för nyss omnämnda särskilda förrättningar eller icke. Jag hemställer, om ej, till förekommande af allt det trassel som genom ovisshet härutinnan kan uppstå, det vore nödigt få frågan afgjord genom en lagförklaring eller en förordning, som bestämde, huruvida prest i förevarande fall egde rätt till ersättning eller icke, och, om han eger en sådan rätt, efter hvilka grunder betalningen då borde utgå, och jag föreslår att Kammaren måtte återremittera ärendet till det Tillfälliga Utskottet, på det att detta må sedermera inkomma med ett Utlåtande i den syftning jag föreslagit.

Herr Otterström: När denna motion väcktes, trodde jag visserligen, att motionären icke egt nog giltiga skäl för densamma, men vid närmare eftertänkande och då jag fått tillfälle taga reda på i sammanhang härmed varande omständigheter, har jag funnit, att ganska goda skäl tala för denna motionärens hemställan. Förhållandet är nemligen sådant, att Kongl. Författningen af den 11 Juli 1862 i 7 § talar om särskilda förrättningar, för hvilka prest icke skulle ega att fordra betalning, sedan, i enlighet med nämnda författning, han fått sin aflöning så reglerad, att han i densamma kunde beräkna ersättning äfven för dessa särskilda förrättningar. Men ett är "särskilda" förrättningar och ett annat "extra förrättningar." Med de sednare vill man förstå sådana, som förrättas på annat ställe och å annan tid än Kyrkolagen föreskrifver, således barndop, vigsel, kyrkotagning o. s. v., då man vill låta dem försiggå i sitt hem. Det skulle vara dessa s. k. extra förrättningar, som skulle särskildt betalas. För min del kan jag ingalunda gilla en sådan tolkning af lag och författning, som jag finner att en och annan tagit sig friheten deråt gifva. Till bestyrkande af hvad jag anfört torde jag få uppläsa en handling, jag har här i handen. Saken är den, att sedan en viss pastor i en stadsförsamling fått sin lön genom lönereglering bestämd, hvarvid församlingen gjort betydliga ansträngningar för att kunna bestämma denna så, att all betalning för särskilda eller extra förrättningar skulle kunna upphöra — har denne prestman icke desto mindre funnit för godt utfärda någonting så lydande:

"Icke alls för att påminna, men för att i all vänskaplighet få meddela en upplysning ber jag att få nämna, det konventionen alldeles icke tyder på att alla sportler skola vara försvunna, emedan der uttryckligen säges, att blott sådana extra göromål, som *aligga* presterskapet, skola de fullgöra utan särskild betalning. Men nu åligger det icke presterskapet att viga, jordfästa lik och taga hustrur i kyrka utan vid allmän gudstjenst, hvadan måste ovilkorligen följa, att när på annor tid kyrkogång, vigsel och jordfästning förrättas, han ock då eger rätt till ersättning."

Nu är dock händelsen, att i denna församling, liksom i så många andra, i långliga tider varit sed och bruk att dessa förrättningar icke verkställts i kyrka eller vid gudstjenst utan merendels utom gudstjensten. Således synes, som om de sportler, hvilka skulle vara genom löneregleringen alldeles undanröjda, i sjelfva verket icke äro det, då någonting sådant, som jag nyss omnämnt, kan praktiseras. Jag tror att detta beklagliga förhållande — som jag dock hoppas, att man skall finna blott på ett eller annat enstaka ställe — skulle upphöra, om man ville åt 7 § af Kongl.

Författningen af den 11 Juli 1862 gifva den förklaring, att denna § komme att få följande lydelse: "Påskpenningar, jura stolæ o. s. v. — — — innevånare; börande dessa afgifter så beräknas att all betalning till presterskapet för särskilda förrättningar, *ehvad de ske vid eller utom allmän gudstjenst*, kan upphöra." Derigenom, så är min öfvertygelse, skulle hinder vara lagdt i vägen för prest att, på sätt nu skett, göra sig skyldig till snikenhet och prejeri i förhållande till sin församling. Men som jag förmodar, att Kammaren icke nu vill i frågan fatta något beslut, instämmer jag med dem, som yrkat återremiss till Utskottet af detta Betänkande.

Med Herr Otterström förenade sig många ledamöter.

Herr Kolmodin: Det Betänkande, som nu är under behandling, har blifvit uppställt inom det Utskott, af hvilket jag är medlem; hvadan jag, under beklagande att Utskottets ordförande nu ej är här närvarande, tager mig friheten besvara de anmärkningar, som blifvit mot detsamma framställda. Då det egentligen, efter hvad jag förnimmer, här endast är fråga om andra punkten af Betänkandet, torde jag få, med förbigående af det öfriga, några ögonblick uppehålla mig vid denna.

Under nu pågående diskussion i frågan har bland annat yrkats återremiss af Utlåtandet, emedan en lagförändring eller lagförklaring i afseende på i detsamma behandlade förhållanden skulle vara af behovet påkallad, och efter de upplysningar Herr Otterström meddelat, kan jag icke neka att en sådan åtgärd kunde vara både lämplig och behöflig. Utskottet har alldeles icke haft begrepp om den skiljaktighet emellan särskilda förrättningar och s. k. extra förrättningar, hvilken det nyss upplästa dokumentet gifver vid handen. Utskottet har nemligen fattat saken så, att alla dessa särskilda afgifter, hvilka förut skolat utgå, numera blifvit vid löneregleringarne intagna i den bestämda lönen, så att alla afgifter till presterskapet, utom lönen, måste för framtiden försvinna. Att Utskottet icke kunnat inlåta sig på stadgandet om ersättning för vissa förrättningar, då de ej ske vid kyrka eller gudstjenst, är klart; ty hvad Kyrkolagen stadgar, kunde ej Utskottet ändra. Utskottet trodde dessutom, att, då presterna till regleringsnämnderna uppgäfvo sina löneinkomster, de ock inberäknat deri det belopp, som kunnat tillkomma för dessa särskilda förrättningar, då de på församlingsmedlemmars önskan försiggingo i deras hem. Inom det stift, der jag är boende, har anslag för vederbörande prets resor inom pastoratet i dylika ärenden blifvit gjordt, för att derigenom förebygga framtida tvistigheter. En sådan lagtolkning, som den hvarom den af Herr Otterström upplästa skrifvelsen vittnar, trotsar dock all lagstiftning; så att, om nu en återremiss blir beslutad, det äfven för de ypperste lagstiftare blefve svårt, ja omöjligt, att reda saken så, att den ej kunde blifva föremål för falska tydningar. Den fyndighet, som här uppenbarat sig, skulle utan tvifvel lätt kunna utfinna en ny kategori af förrättningar, som borde särskildt betalas. Ingen kan nemligen stifta lagar så, att den, som *vill* vränga dem, icke förmår det.

Hvad för öfrigt Utskottets åtgöranden angå, så ansåg det kinkigt att gifva sig in på närmare bestämningar i detta fall och det af viktiga grannlagenhetskäl. Motionen visade tydligt, att på en punkt i Sverige förhål-

landet icke vore godt emellan åhörare och lärare. Det var dock att hoppas, att detta blott var ett enstaka fall och att stämningen långt ifrån var sådan öfverallt. Att nu reglementera skulle, enligt Utskottets förmenande, hafva till följd, att, der förhållandet var som det borde vara, der slitningar ej funnos, man möjligen kunde föränleda sådana och väcka ond blod emellan prest och församling, och detta, snart sagdt, inom alla församlingar. Derföre ville Utskottet så tyst som möjligt skjuta frågan ifrån sig och låta den falla.

Vill nu Kammararen hafva den återremitterad, skall jag visst ej motsätta mig detsamma, ehuru jag på grund af här ofvan uppgifna skäl anser en återremiss ändamålslös och yrkar bifall till Utskottets Betänkande.

Herr Kallstenius: I anledning af de tvänne förste talarnes yttranden ber jag att få tillägga några ord. Herr Kolmodin har upplyst om, att Utskottet ingalunda förbisett det af en talare omnämnda beklagliga förhållandet emellan prest och församling, men trott, att det blott skulle ega rum på ett eller annat ställe, och att man skulle, genom att försöka genom lagstiftning borttaga ett på få ställen befintligt ondt, långt ifrån att minska detsamma, befodra dess utbredande till andra ställen, der det förut är okänt. Vi hoppas äfven, att med förhållandet emellan lärare och åhörare icke är så illa bestäldt i de flesta församlingar. Skall emellertid nu någon förändring stipuleras i afseende å prests ersättning för resekostnad, tidsspillan och dylikt vid de förrättningar, han gör utöfver hvad derom i kyrkolagen är stadgad, så skall den oundgängliga följden blifva, att hvarje prest kommer att begagna sig deraf och ingen må förtycka dem det, då det således blefve deras lagliga rättighet. Jag frågar nu: vinnas verkligen då någon fördel med ett sådant stadgande? Nej visserligen icke, missnöjet torde snarare blifva allmännare utbreddt än det är. Derföre anser jag för min del klokast att låta saken stå qvar på sin gamla ståndpunkt; hvadan jag ock motsätter mig återremiss och yrkar bifall till Utskottets Betänkande.

Många af Kammararens ledamöter hördes instämma i Herr Kallstenius anförande.

Herr Ribbing: Jag ber också att få fästa Kammararens uppmärksamhet på att skäl torde finnas att betänka sig, innan man yrkar återremiss af motionen i den syftning, som här blifvit föreslagen. Hvad Utskottet skulle göra i lagtolkningsväg, förstår jag ej; ty af det bref, som Herr Otterström uppläst, framgår tydligt, att brefskrifvarens lagtolkning är oriktig och uppkommit derigenom att han för vissa sina einbetsåtgärder hittat på ett nytt namn och derigenom gifvit dem skenet af att bilda en ny, i lagen ej omnämnd klass af sådana åtgärder och derefter velat göra troligt, att, alldenstund lagen intet om denna klass nämnde, skulle det förstås af sig sjelft att den enligt samma lag borde betalas. Jag ber blott att härvid få hemställa: om en person gör en oriktig tolkning af en lag, skall det föränleda Kammararen att förändra lagen eller stifta en ny af innehåll att den förre ej får orätt tolkas? Vi måste dock härvid först och främst betänka hvad för sak som är i fråga. Hvad skulle vinnas med en återremiss? Jag åberopar hvad angående detta Herr Nilson redan anført. Det

är upplyst, att, enligt Kyrkolagen, prest ej är skyldig göra extra förrättningar utom vid gudstjensten, såsom barndop, vigsel, kyrkotagning o. s. v. Skulle nu Utskottet föreslå det stadgande, att presten, om han gjorde en dylik förrättning, hvartill han ej vore skyldig, icke finge därför taga betaldt; hvad innebure väl detta? Jo, att om en person på grund af öfverenskommelse med en annan gör någonting, hvartill ingen lag förbinder honom, så är han förbjuden att därför taga betaldt. Det blir en besynnerlig lagstiftning och ett ingrepp i rätt till fritt aftal, som väl inom andra gebiet skulle anses oerhördt, under det att om de båda kontrahenterne ej kunna öfverenskomma om betalningen för en af den ene gjord prestation eller handling, som ingen lag har ålagt eller förbjudit den ifrågavarande personen att göra, sådant ju blir en rättstvist emellan honom och den person, som ombedt honom göra densamma, men ej behöfver vara anledning för oss att stifta en lag med bestämmelse, huruvida man skall få betaldt eller icke, om man gör någon en tjänst, hvilken man ej är skyldig göra. Dessutom skulle samma lag ju lagstifta för *följderna* af en prestens verksamhet, som i ingen *annan* lag finnes omnämnd eller bestämd, hvilket ju vore rent af formvidrigt. Skall någon lagförändring ske, skall det således naturligen vara i Kyrkolagen, men icke i reglementet angående presterskaps inkomster. Jag yrkar bifall till Utskottets afstyrkande Betänkande i frågan.

Herr A. von Proschwitz: Jag bestrider den betydelse en talare velat gifva åt skilnaden emellan särskilda och extra förrättningar, emedan i Författningen, som här omnämnts, en sådan icke finnes. Då löneregleringarne uppgjordes, skedde det på grund af vederbörande presterskaps egna uppgifter om sina inkomster; hvadan väl torde få dragas den slutsats, att presterna beräknat sig en tillräcklig lön. Att de således icke med någon rätt kunna tala om några extra förrättningar, för hvilka betalning skulle ske, är således tydligt. På grund af hvad Kongl. Författningen af den 11 Juli 1862 bestämmer, nemligen att alla afgifter för särskilda förrättningar skola upphöra, och då antagas kan, att vid lönekonventionernas bestämmande presterskapet räknat sig till godo den summa dylika förrättningar under vanliga förhållanden förut inbragt, tror jag, såsom sagdt är, att prest ej eger rättighet uppbära afgift för s. k. särskilda eller extra förrättningar, och finner mig föranlåten, då jag anser Utskottets uppfattning af motionen riktig, att yrka bifall till Utskottets Betänkande.

Herr Liljenmark: Innan jag yttrar mig i denna fråga, ber jag att få förutskicka den anmärkningen, att jag vid tillträdet af mitt pastorat, ehuru någon lönereglering då icke der var uppgjord, likväl bortskaffade alla extra inkomster för både mig och mina kamrater; men jag anser dock, att, då presten i och för förrättningar gör resor, han för dessa resor bör hafva ersättning, och jag fruktar, att, om en motsatt åsigt skulle vinna framgång, blefve detta för presten en så stor börda, att han icke skulle kunna bära den. I Dalarne till exempel finnas församlingar så vidsträckta, att prestens resor i extra förrättningar stundom äro ända till två å tre mil långa, och *en* prest skulle icke ens kunna medhinna dessa

resor. Om frågan kommer att till Utskottet återremitteras, anhåller jag att detta af mig nu påpekade måtte tagas i betraktande.

Herr Otterström: Det är meningen, att, då regleringar i afseende å presterskapets löner uppgöras, alla dessa sportler för extra förrättningar skola försvinna, vare sig att förrättningen verkställs här eller der; och jag kan icke finna någon förändring af Kyrkolagen i detta fall behöflig, men det vore dock fördelaktigt att få Kyrkolagen förändrad efter de förhållanden, som äro allmänt rådande, nemligen frihet att få dessa förrättningar verkställda inom eller utom kyrkan, så att ingen prest skulle af magtfullkomlighet kunna härutinnan pålägga något tvång. I allmänhet råder äfven denna frihet att få presterliga förrättningar verkställda på andra tider än vid allmän gudstjenst, och detta *måste* ske i de församlingar till exempel, der gudstjenst endast hvar tredje, ja på flera ställen endast hvar sjetta vecka hålles. Man kan väl icke begära, att i dessa församlingar en hustru icke skulle kunna blifva kyrkotagen, ett barn få döpas eller en afviden begravas, utan vid allmän gudstjenst. Så sker icke heller.

Om man nu kunde erhålla en förklaring å hvad i 1862 års Kongl. Förordning härutinnan finnes stadgadt, så att för dessa särskilda förrättningar någon särskild betalning icke skulle följa, antingen de verkställas vid eller utom allmän gudstjenst, så skulle detta hafva tillämpning på de förhållanden, som nu allmänt existera, och man behöfde icke frukta, att Kyrkolagen skulle härför lägga hinder i vägen för församlingar, som anstränga sig för bortskaffandet af alla sportler. Jag förstår icke huru, der sportlerna äro afskaffade, presten kan begära ersättning, då förrättningen sker på hans embetsrum i stället för i kyrkan. Dock finnes icke för presten någon skyldighet att för resor i dylika förrättningar på egen bekostnad betala sin skjuts, och, då det icke gäller fattig man, anser jag också, att den, som påkallar en sådan förrättning i hemmet, äfven är skyldig bekosta skjuts i och för densamma, då han ej sjelf afhentat presten — den enda ersättning för sådan särskild förrättning, som efter min åsigt bör kunna komma i fråga der, hvarest, såsom Preste-Ståndet och prester i allmänhet önskat, det förhållande råder, att presten icke behöfver vid hvarje förrättning titta efter styfvern i den hand, som påkallat honom.

Jag yrkar fortfarande, att ärendet måtte till Utskottet återremitteras.

Herr Hessle: Om icke denna motion blifvit väckt och frågan fått denna offentlighet, hade det, enligt mitt förmenande, varit nästan bättre, ty jag är öfvertygad om, att den då reglerats på föreningens och godvillighetens väg, men när nu frågan blifvit föremål för Riksdagens behandling, tror jag man icke bort gå ifrån den så lätt som Utskottet gjort. Jag har begärt ordet i anledning af en talares yttrande, att, då en person för en särskild förrättning påkallar en prest, denne sednare äfven bör derför hafva ersättning. Jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att presten härvid står i samma förhållande som hvarje annan embetsman; och då det för hvarje sådan är förbjudet att emottaga dusörer, gäller detta äfven för presten. Det är naturligt, att presten icke skall kunna tvingas att resa,

men det har dock på många orter hittills varit vanligt att han på begäran detta gjort, då ett godt förhållande egt rum emellan prest och församling.

Der presternas löner blifvit reglerade, ingå visserligen alla sportler för särskilda förrättningar i den presten tillkommande aflöning, men till sådana sportler är icke att hänföra ersättning för sjelfva resan, hvilken resekostnad efter taxa bör honom ersättas enligt resereglemente.

Jag yrkar om återremiss till Utskottet i den syftning jag påpekat.

Herr Kolmodin: Ju längre diskussionen fortgått, ju mera öfvertygad har jag blifvit derom, att en återremiss af frågan tjenar till ingenting. Herr Ribbing har också i sitt anförande tydligt ådagalagt detta. Om vi stifta en lag derom, att icke någon *ersättning* för särskilda förrättningar får tagas, så får naturligtvis icke heller någon *reseersättning* tagas. En närmare förklaring af denna paragraf i författningen skulle alltså endast tjena till att störa ett godt förhållande mellan församling och prest, der ett sådant ännu förefunnes. Tarfvas någon förändring, så är det i Kyrkolagen, icke i den ifrågavarande författningen. Jag yrkar bifall till Utskottets Betänkande.

Herr Kallstenius: Hufvudsakligen instämmande med Herr Kolmodin, vill jag dock, med anledning af tvänne föregående talares yttranden, ännu en gång påpeka, att lönerregleringar för presterskapet nödvändigt så skola uppgöras, att inga sportler få vidare tillkomma presten. Ingen konvention får på andra villkor ske. Jag skulle önska af någon jurist erhålla upplysning derom, huruvida prestens skyldighet eller icke att företaga resor i och för särskilda förrättningar samt om och hvilken ersättning i sådant fall bör honom tillkomma kan genom en ändring af 1862 års Kongl. Förordning bestämmas. Jag tviflar derpå; och Kyrkolagen, hvilken vore den, som härutinnan borde undergå förklaring, ligger utom Utskottets befogenhet att taga befattning med.

Då presten icke längre för sin resa erhåller någon ersättning, är möjligt, att han på grund af Kyrkolagens föreskrift vägrar att företaga en sådan resa, men äfven om frågan till Utskottet återremitterades, anser jag densamma icke af Utskottet kunna få någon annan lösning än den redan fått, och då en sådan återremiss icke skulle tjena till någonting, så tillåter jag mig fortfarande yrka bifall till Utskottets hemställan.

Öfverläggningen förklarades slutad och Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Föredrogs och bifölls Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts N:o 3 Betänkande N:o 2 (i samlingen N:o 2), i anledning af Herr Carl Orres motion, N:o 19, angående fördelning emellan kyrkoherdar och komministrar af de pastorala göromålen; skolande detta beslut, jemlikt 3 mom. i 63 § Riksdags-ordningen, genom utdrag af protokollet, Med-kammaren delgifvas.

§ 10.

Till handläggning förekom Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts N:o 3 Betänkande N:o 3 (i samlingen N:o 3), i anledning af Herr *August Danielssons* motion, N:o 304, angående förändring i Kongl. Förordningen den 8 Februari 1681 i fråga om klockares löneförmåner.

Utskottets förra hemställan.

Bifölls.

Utskottets sednare hemställan.

Härvid yttrade

Herr Jöns Olsson i Nordanå: Jag ber att i denna fråga få yttra några ord. Jag erkänner, att jag i likhet med Utskottet anser de skäl, som motionären anført, vara fullt tillräckliga för att visa nödvändigheten af att det missförhållande, som eger rum i afseende å klockares aflönings-sätt, må blifva rättadt; men jag anser att många andra, icke mindre vigtiga skäl, skulle kunna anföras som tala för en förändrad bestämmelse i detta hänseende, hvarför jag, såsom sådana, endast vill påpeka tvänne omständigheter. Den ena, det skiljaktiga förhållandet mellan klockares nuvarande löneförmåner; så till exempel finnes det mångfaldiga klockarelägenheter af så olika beskaffenhet, att ordinarie lönen i den ena församlingen går upp till 1,000 à 1,200 Riksdaler, under det den i den andra icke belöper sig till mera än 50 à 60 R:dr; ett missförhållande som är så mycket större, då härtill kommer, hvilket också på flera ställen är förhållandet, att i församlingar med goda klockarelöner ofta dessutom finnas ganska indrägtiga boställen, hvaremot i andra socknar med mindre löner icke finnas några boställen alls. Det andra skälet, som tyckes gifva stöd för den åsigten, att någon ny bestämmelse för klockares aflöning är högeligen påkallad, är att der reglering af prestens lön skett och börjat att tillämpas, och der klockarens lön hufvudsakligen består i extra ordinarie inkomster, såsom ersättning för förrättningar, jul- och påskmat, hvartill må räknas offer, som klockare samtidigt med pastor uppburit tre à fyra gånger årligen, med flera förmåner, hvilka i Skåne och det öfriga nya Sverige utgå. Jag känner icke, om någonstädes så är förhållandet i gamla Sverige, men der detta är förhållandet och presterskapets löner blifvit reglerade, upphör detta offer så väl som andra extra inkomster för presterskapet, och följaktligen äfven för klockaren, men denne erhåller derföre icke något vederlag.

Af det anförda torde man märka, att jag är lika mycket benägen för en förändring i detta afseende som motionären och Utskottet, och har jag derföre, då nu frågan blifvit väckt och Utskottet tillstyrkt motionärens förslag, sökt göra mig reda för huru detta skulle taga sig ut i tillämpningen, och jag har dervid funnit, att, enligt mitt förmenande, Utskottet behandlat denna fråga alltför lösligt och som om den vore af ringa vikt; då jag deremot anser denna fråga vara ganska vigtig och af en genomgripande beskaffenhet, hvarföre också jag fått åtskilliga betänkligheter

ligheter mot att lemna mitt bifall till detta af Utskottet tillstyrkta förslag, på sätt det blifvit af motionären framställt.

Ehuru jag i likhet med motionären skulle vilja en förändring i detta hänseende vågar jag likväl för min del icke släppa det så lätt som Utskottet tillstyrkt. Jag fruktar för att, om detta förslag komme att af Riksdagen bifallas och Kongl. Maj:t i öfverensstämmelse dermed utfärdade nådig förordning, detta åtminstone icke komme att bidraga till kyrkosångens lyftning, utan tvärtom ganska menligt inverka i detta hänseende, hvarföre jag för min del anser det vara olämpligt att på detta vis till-sätta klockare på entreprenad, om jag så får uttrycka mig.

Det är enligt mitt förmenande lika litet lämpligt att församlingen bestämmer lönen för klockaren, som att detta skulle ega rum i afseende å presterskapets och skollärarnes löner, helst då mängden anser klockarens befattning mindre vigtig och af detta skäl skulle nedsätta hans lön ganska lågt. Jag anser just den omständigheten, att klockarebefattningen betraktas såsom mindre vigtig, tala för att man i detta afseende går var-samt till väga, emedan man i detta fall har så liten garanti för huru dessa tjänstebefattningar blifva besatta, då deremot för prester och skollärare man åtminstone har den garantien att de skola vara examinerade, hvilket visserligen äfven klockaren skall vara, men endast pro forma. Väl vill jag hoppas att kommunerna i allmänhet och i sin helhet skulle tillgodose klockaren med tillräcklig aflöning, men det är icke utan, att man äfven skulle kunna hafva skäl att befara motsatsen, till stöd hvarföre jag skulle kunna anföra åtskilliga rätttegångar, förda mellan församlingar och svagt aflönade klockare, hvarigenom församlingar velat undandraga sig den aflö-ning, de lagligen varit skyldiga. Emellertid vill jag icke härvid uppehålla mig eller hålla på detta såsom skäl för mina betänkligheter i detta fall, emedan troligtvis många finnas, som icke hysa denna farhåga, hvaraf skulle följa att en del motsägelser vore att förvänta. Jag vill derföre öfvergå att från en sida betrakta Utskottets förslag, hvarifrån jag anser det vara opraktiskt och omöjligt att tillämpa. För att visa detta anser jag det vara nödigt att man gör sig reda för förhållandet som det finnes och sådant det är och ber att för detta ändamål få anföra följande:

Klockarens ordinarie aflöning är i enlighet med den af motionären och Utskottet åberopade förordning i gamla Sverige, hvaremot i det nya lönen hufvudsakligen består af helgonskyld, hvartill kommer, utom i förslaget omnämnda extra ordinarie inkomster, offer Jul, Påsk, Pingst och Allhelgonadagarne samt Jul- och Påskmat.

Klockarebol, som i de flesta församlingar finnas, leda sitt ursprung, liksom prestgårdarne från katolska tiden. De hafva tillkommit genom anslagna kronohemman, donationer af enskilde eller genom inköp af församlingen. En del deraf har uppkommit genom anslag i en sednare tid eller genom afsöndringar från prestgårdarne. Åtskilliga af de äldre klockarebolen hafva förvandlats till kapellansbol, hvilket dock i Skåne och Blekinge endast med församlingens bifall får ske. På flera ställen, särdeles uti i sednare tider upprättade församlingar, saknas klockarebol. Der klockarebol finnas, hafva de i allmänhet samma egenskap som prestgårdarne. Byggnadsskyldigheten åligger boställshafvaren, utom der enskild öfverens-

kommelse gör undantag härutinnan, äfvensom på Gotland, der församlingen allmänt svarar för byggnaden. Klockarebolen äro fria från både ordinarie och extra rotering, från tingshusbyggnad, gästgivaregårdsbyggnad samt håll- och reservskjuts. De stå således för det mesta i samma förhållande som öfriga ecklesiastikboställen.

Jag tror mig nu hafva visat, att klockarens löneförmåner äro af flera slag och ursprungligen tillkommit på mångahanda sätt, hvadan äfven synes att frågan behöfver en temligen noggrann och vidlyftig utredning, om den skall kunna lösas på ett tillfredsställande sätt. En sådan utredning har det föreliggande förslaget icke fått, hvarföre jag icke tror det går an att bifalla det; och jag hemställer till Utskottets ledamöter och med dem liktänkande, om det ens vore möjligt att tillämpa det af Utskottet tillstyrkta förslaget.

Utskottet tillstyrker, att församlingen må lemnas öppen rätt att bestämma lönen för de klockare, hvilka hädanefter antagas. Huru skulle detta tillgå i pastorat med flera församlingar? På detta sätt skulle den ena församlingen med en något större folkmängd kunna bestämma öfver den andra och till och med pålägga denna utgifter, så att till exempel om den ena församlingen ville aflöningen skulle bestämmas till 500 R:dr, den andra till 400 R:dr, den större församlingen då skulle ega magt att tvinga den mindre till att ingå på hvilket förslag som helst. Detta är dock icke tillåtet af hvarken kyrkolag eller kommunallag, ty rösträtten är begränsad inom kommunen och vet jag icke att en dylik röstöfvervigt har någon betydelse församlingarne emellan utan endast vid gemensam kyrkostämma eller gällstämma i fråga om val.

Jag öfvergår nu till frågan om klockareboställena. Dessa äro af flera slag såsom jag visat. Då nu boställen finnas, som gifva ända till 1,200 Riksdaler årlig inkomst, är det troligt att man på dessa ställen skulle vilja nedsätta inkomsterna, möjligen till 6 å 500 R:dr. Men hvem skulle väl då öfverskotten tillfalla? Männe Kronan, församlingen, prestgården eller hvem? Jag vet det icke.

Genom det framlagda förslaget har man alls icke tillgodosett de klockare, som redan finnas, och der reglering af pastors lön blifvit verkställd, så att klockaren får något vederlag för det förlorade offret med flera mistade förmåner. Om församlingen sjelf skulle bestämma detta, tror jag en mängd af intriger i afseende å lörens belopp skulle uppstå. Man har sett exempel på långa rättegångar emellan församling och klockare i afseende å lönen äfven på sådana ställen, der denna varit i lag bestämd, men ringa.

På skäl, som jag nu anført, kan jag icke bifalla Utskottets förslag, utan yrkar att detsamma måtte af Kammaren afslås.

Herr Kolmodin: Jag får uppriktigt bekänna, att jag icke till alla delar kunnat fatta meningen af den föregående talarens anmärkningar. Utskottet har velat utsäga, att Riksdagen borde ingå till Kongl. Maj: med underdånigt förslag om upphäfvande af den punkt i 1681 års Förordning, enligt hvilken klockare eger att af hvarje hemmanssegare årligen uppbära en kappe korn, en kappe hafre och en kappe råg m. m., och motiverat detta dermed, att den i nämnda förordning fastställda beskatt-

ningen numera uti de norra länen, till följd af folkökningen, nya hemmans anläggning och äldre hemmans klyfning, uppgår till så betydliga belopp, som motionären angifvit, nemligen ända till 120 tunnor spannmål, under det att, enligt Kongl. Stadgan af den 18 Juni 1842, högsta aflöningen för förenade klockare- och skollärare-tjenster utgör endast 50 tunnor. Det är väl möjligt att Utskottet har förbisett förhållandena inom några orter, som för detsamma varit obekanta, såsom t. ex. inom Skåne, der den sista talaren är bosatt och således bättre torde känna till dem; men inom de trakter, hvilka jag känner, möter intet sådant hinder, som den värde talaren framställt, mot att ofvananförda stadgande i 1681 års Förordning upphäfves och att församlingarne i stället erhålla frihet att öfverenskomma om lönen med sina klockare. Skulle emellertid Betänkandet nu blifva återremitteradt, så torde Utskottet, efter tagen kännedom om Herr Jöns Olssons anmärkningar, visserligen kunna egna frågan en allsidigare behandling. För min del anser jag den dock redan vara tillräckligt utredd, och jag yrkar derföre bifall till hvad Utskottet föreslagit.

Herr Bergström: Det förefaller mig såsom skulle Utskottet tagit denna fråga allt för lätt. Jag befarar nemligen att klockarnes löneförhöjningar, i likhet med presternas, stå under skydd af presterskapets privilegier. Afseende derå föranledde också, att, då fråga om reglering af presterskapets löner uppkom, man i sammanhang dermed jemväl, om jag ej allt för mycket misstager mig, påyrkade reglering af klockarnes löner. Är förhållandet sådant, hvilket jag likväl för min del icke vågar antaga såsom utredt, så har man gjort sig skyldig till ett misstag, då man remitterat förevarande motion till behandling af Tillfälligt Utskott. Jag är icke i tillfälle att nu åtstadkomma den utredning, som för lagenlig pröfning af frågan torde vara nödig; hvadan jag, på det sådana utredning må kunna åtstadkommas, yrkar ärendets återförvisning till Utskottet.

Herr August Danielsson: Som jag förmodar att Kammarrens ledamöter börja blifva otåliga, så vill jag blott tillkännagifva att de förhållanden, som jag uti min motion uppgifvit ega rum i de norra länen, icke alls äro tillämpliga på Skåne, Halland och Blekinge, der jag vet att helt andra förhållanden existera; och jag tror derföre icke att dessa provinser skulle få någon fördel af den föreslagna förändringen, hvilken endast afser de norra länens intresse. Min mening är, att om, såsom Utskottet äfven tillstyrkt, den Kongl. Förordningen af den 8 Februari 1681 uti ötte punkten upphäfves, så upphör derigenom äfven bondens skyldighet att till klockaren årligen utgifva råg, korn och hafre, en kappe af hvarje, och då får den Kongl. Förordningen af den 21 Mars 1862 fullt utöfva sin gällande kraft, så att församlingarne sjelfva få bestämma hvad de finna för godt att gifva sina klockare. Bestämmer församlingen så liten aflöning, att den icke kan få en bra och duglig klockare, så får ju församlingen sjelf lida men deraf. Men vi böra icke ställa så till, att då vi hafva fått en god förordning, denna hindras att utöfva sin gällande kraft genom kvarstående af ett äldre numera olämpligt stadgande; och derföre yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Herr Rundbäck: Kunde det gå för sig att så lätt reglera klockares löner eller att förändra hvad 1681 års här åberopade förordning derom innehåller som Utskottet antagit, då i sanning skulle hvarken församling eller klockare, hvilka jag känner önska en reglering, hafva den ringaste svårighet komma öfverens sjelfva. Men saken är ej så lätt löst; ty detta ärende berör dels delar af kyrkolagen, dels presterskapets privilegier, dels många andra hithörande författningar och förhållanden, hvilka alla måste vid ett ordnande tagas i betraktande. På dessa grunder och då jag anser det en löneroglering bör omfatta hela riket, men detta ej kan ske, med mindre de olika bestämningar, som gälla för olika landsdelar, sammanföras och öfverses på samma gång, är jag af den mening att Utskottets framställning bör afslås och detta desto heldre, som det är tydligt att en fråga af denna beskaffenhet aldrig bort af Tillfälligt Utskott behandlas.

Herr Jöns Olsson i Nordanå: Det är med anledning af ett yttrande utaf Herr Kolmodin som jag begärt ordet. Han sade nemligen att, af de skäl som i motionen äro anförda, i de *norra* länen af riket klockares aflöning stigit betydligt ^{öf}genom nya hemmans anläggning och äldre hemmans klyfning. Äfven jag trodde straxt att motionen åsyftade en förändring endast i de *norra* länen; men Utskottet talar hvarken om *södra* eller *norra* länen.

För öfrigt anser jag, att Utskottet alltför knapphändigt behandlat ifrågavarande motion, då det endast tillstyrkt att församlingen lemnas öppen rätt att bestämma klockarens löner i den ordning det finnes stadgadt i Kongl. Förordningen den 21 Mars 1862, då denna förordning redan under flera år tillämpats öfverallt i riket. Jag tror således att denna fråga, för att blifva ordentligt utredd, måste hänvisas till Stats-Utskottet eller möjligen äfven till Lag-Utskottet; ty det är flera olika omständigheter, som böra tagas i betraktande vid bestämmandet af klockares löneförmåner. Jag yrkar fortfarande afslag å Betänkandet.

Herr Kolmodin: Då Utskottet behandlade ifrågavarande motion, afsåg det endast 6:te punkten i 1681 års Kongl. Förordning, hvilken visserligen stadgar hvad klockare har rättighet att af hvarje bonde årligen såsom lön i spanmål och penningar bekomma, men innehåller ingenting om deras boställen. Hade så varit förhållandet och hade motionen varit att anse såsom en privilegiiifråga, så hade den ej kunnat komma till Tillfälligt Utskott, utan måst hänskjutas till Lag-Utskottet, hvarifrån den likväl blifvit återremitterad och sedermera af Kammaren hänvisad till Tillfälligt Utskott.

Såvida jag ej uppfattat motionen orätt, så gäller den, såsom nyss blifvit sagdt, endast 6:te punkten af 1681 års Förordning och ingenting annat. Jag anser således, att Utskottet handlat välbetänkt, då det tillstyrkt, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla att Kongl. Maj:t måtte utfärda en författning af innehåll att, med undanrödjande af 6:te punkten i 1681 års Förordning, församlingen sjelf finge öfverenskomma med klockaren om hans lön, utan afseende på eller rubbning af nu befintliga boställen.

För öfrigt vill jag öppet bekänna, att jag icke varit i tillfälle att mera fullständigt intränga i detta ärendes specialiteter, enär detsamma varit till utredning öfverlemnadt åt Utskottets ordförande, som för närvarande är borta på permission.

Då hvarken Lag-Utskottet eller den ärade referenten inom det Tillfälliga Utskottet kunnat utreda frågans natur, så böra Utskottets öfrige ledamöter, som icke äro jurister, ej finnas skyldige att lägga ett förbiseende i denna del synnerligen tungt på hjertat. Här antydda förhållanden tvinga mig nästan att ännu antaga Utskottets åsigt såsom riktig.

Jag yrkar alltså fortfarande bifall till Betänkandet.

Herr Sjöberg: Jag vill nu icke upptaga tiden med att yttra mig i sjelfva saken; så mycket har jag emellertid funnit, att meningarne äro mycket delade i densamma. Men i afseende på formen har jag stora betänkligheter, såsom jag äfven från första stunden hade, då Kammaren fattade det formelt origtiga beslutet att hänvisa denna motion till ett Tillfälligt Utskott; ty att den ovilkorligen tillhör Ständigt Utskott, nemligen Lag-Utskottet, skulle icke vara någon svårighet att deducera, ehuru jag nu icke anser det löna mödan att göra det, sedan först Lag-Utskottet sjelft förklarar motionen icke tillhöra sig, utan återlemnar den, och sedan vidare Kammaren godkänt denna åsigt genom att remittera motionen till det Tillfälliga Utskottet. Detta beslut, ehuru, såsom sagdt är, i sig ett formelt misstag, kan dock numera icke häfvas; åtminstone för denna riksdag kan detta fel icke afhjelpas.

Då så är, och då åsigtarna för öfrigt i sjelfva hufvudsaken äro särdeles divergerande, anser jag det vara klokast att vi nu afslå Betänkandet.

Många röster förenade sig med Herr Sjöberg.

Herr Rosenberg: Med anledning af hvad den siste värde talaren anfört, vill jag påminna om hvad sjelfva rubriken till Betänkandet innehåller, nemligen att det rör "förändring i Kongl. Förordningen den 8 Februari 1681 i fråga om klockares löneförmåner"; då detta är motionens uppgifna syfte, så ansåg Lag-Utskottet sig icke kunna taga befattning med densamma. Men nu har Tillfälliga Utskottet gått ett godt stycke längre än motionären tyckes hafva åsyftat, då det har velat uppdraga åt församlingarne att bestämma klockarelönerna, hvilket icke kan ske utan att ändra en massa af förordningar, på hvilka klockares såväl som andra kyrkobetjenters löneförmåner äro hvilande.

Åtskillige talare hafva yrkat afslag å Betänkandet. För min del skulle jag heldre vilja att det återremitterades, på det Utskottet måtte taga närmare kännedom om frågan, ty Utskottet synes mig hafva gått allt för hastigt till väga; så t. ex. vet ju hvarje människa, att det belopp af 50 tunnor spanmål, hvilket Utskottet säger vara det *högsta*, hvartill lön för förenade klockare- och skolläretjenster får uppgå, tvärtom är det *lägsta* beloppet, hvartill församlingen eger nedsätta sådan lön, enligt hvad i Kongl. Förordningen af den 18 Juni 1842 säges; man skulle således, enligt Utskottets tolkning af denna förordning, icke hafva rätt att gifva klockaren och skolläraryn *mera* än 50 tunnor spanmål, för det att Kongl.

Maj:t sagt, att man icke får ge honom *mindre*. Då jag emellertid tror att Utskottet redan förut tagit sig för mycket vatten öfver hufvudet, så instämmer jag nu med dem som yrkat afslag.

Herr A. von Proschwitz: Då, af hvad under diskussionen förekommit, det vill synas tvifvelaktigt, huruvida Kammaren nu har rätt att afgöra denna fråga eller icke, så vill jag nu endast protestera emot den åsigt, som af en ledamot blifvit yttrad, att om en församling gifver för liten aflöning, så må den skylla sig sjelf, om den får en dålig klockare. Det vore verkligen illa om något sådant skulle blifva följden af den föreslagna åtgärden, och till förekommande deraf vill jag för min del afstyrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Bergström: Med afseende å hvad under diskussionen förekommit, återkallar jag mitt förra yrkande om ärendets återförvisning till Utskottet och förenar mig i stället med dem, hvilka yrkat afslag å Utskottets hemställan.

Herr Rundbäck: I likhet med den nästföregående talaren vill jag äfven bedja att få ändra mitt förra yrkande på återremiss, enär jag, af hvad under diskussionen framställt, finner det vara lämpligare att yrka afslag.

Överläggningen var slutad. Herr Talmannens proposition på bifall till Utskottets hemställan besvarades med allmänt nej, och den dernäst framställda propositionen på afslag med allmänt ja, i enlighet med hvilket sednare svar Utskottets ifrågavarande hemställan af Herr Talmannen förklarades hafva blifvit afslagen.

§ 11.

Herr Talmannen föreslog och Kammaren biföll, att, i ändamål af förnyad bordläggning, de på Kammarens bord hvilande, blott en gång bordlagda ärenden skulle sättas främst på morgondagens föredragningslista.

§ 12.

Anmälades till bordläggning första gången:

Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 7, angående vilkoren för brännvins tillverkning;

Lag-Utskottets Utlåtande N:o 11, i anledning af väckt motion om afskaffande af pastoral-examen;

Protokollsutdrag från Första Kammaren, N:o 101, innefattande delgifvande af Kammarens beslut i afseende å dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 9, i anledning af väckt motion om insändande till Kongl. Maj:t från General-tullstyrelsen af uppgifter å Svenska varor, som från utrikes ort till riket tullfritt åter införas;

Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts, N:o 4, Utlåtande N:o 5, (i samlingen N:o 26) i anledning af väckt motion (N:o 135) om underdånig

skrifvelse till Kongl. Maj:t, rörande befrielse för alla fartyg under nio ny-lästers drägtighet och sex fots djupgående att, vid utklarering till utrikes ort, taga lots och erlægga lotspenningar.

§ 13.

Protokollsutdrag öfver de här ofvan under §§ 3—10 omförmälda beslut justerades.

Sammanträdet slöts kl. $\frac{1}{2}$ 12 e. m.

In fidem

H. Husberg.

Tisdagen den 3 Mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 2 e. m.

§ 1.

Föredrogos ånyo och hänvisades till Stats-Utskottet Kongl. Maj:ts nådiga Propositioner:

N:o 25, angående Bruksegaren G. Bernhardtts och Hofkamereraren A. Th. Welins ansökning om atskrifning af en Kronans fordran hos dem, i följd af ingången borgenförbindelse;

N:o 26, angående jordafsöndring från underofficersbostället vid Skånska Hussarregementet, N:is 13 och 15 Norra Möinge, för inrättande af en skola i Asmunstorps socken af Malmöhus län;

N:o 27, angående upplåtelse åt Landskrona stad af Kronan tillhörig jord derstädes;

N:o 28, angående afsöndring af jord från majorsbostället Brunna N:is 1 och 2 samt kapitensbostället Tibble N:o 4, vid Lifregementets grenadierkorps, till byggnadsplats för tvänne folkskolehus inom Thorstuna församling af Westmanlands län;

N:o 29, med förslag till utgiftsstater vid Statens jernvägstrafik år 1869;

N:o 30, angående dispositionen för framtiden af den Kronan tillhöriga f. d. Ridderstolpeska egendomen vid Skeppsbron i Stockholm.